

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

КОЗЮК ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

Допускається до захисту:

к. філол. н., доцент,
доцент кафедри англійської філології,
в.о. завідувача кафедри англійської
філології

Майя ЮРКОВСЬКА

«___» _____ 20__ р.

ТЕМА

«ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ
РОМАНУ ДЖЕКА ЛОНДОНА «ЖАГА ДО ЖИТТЯ»»

Спеціальність «035 Філологія»

Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»

Освітня програма «Англійська та друга іноземна мови та літератури
(переклад включно)»

Магістерська робота

Науковий керівник:

Олена БІЛЕЦЬКА, к. філол. н., доцент,
в.о. декана факультету іноземної та
слов'янської філології, доцент кафедри
романо-германської філології та
зарубіжної літератури

Оцінка: ____ / ____ / ____
(бали / за шкалою ECTS/ за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

Вінниця – 2025

АНОТАЦІЯ

Козюк В. В. Перекладацькі трансформації в українському перекладі роману Джека Лондона «Жага до життя». Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша англійська. Освітня програма Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад включно). Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2025. 85 с.

Магістерська робота присвячена дослідженню перекладацьких трансформацій в українському перекладі оповідання Джека Лондона «Жага до життя» з англійської мови на українську. На матеріалі оригінального тексту та його українського перекладу проаналізовано лексичні, граматичні й стилістичні типи трансформацій, зокрема експлікацію та імплікацію, конкретизацію, перестановку тощо. Зазначені типи трансформацій застосовуються з метою досягнення адекватності й функціональної еквівалентності перекладу. З'ясовано, що використання перекладацьких трансформацій зумовлене структурними та семантичними відмінностями мов, а також прагненням перекладача зберегти художню виразність, образність і прагматичний потенціал твору оригіналу. Доведено, що системне застосування перекладацьких трансформацій сприяє повноцінному відтворенню авторського стилю та ідейно-емоційного забарвлення твору в перекладеному варіанті.

Ключові слова: Джек Лондон, оповідання, трансформація, переклад, англійська мова, українська мова.

SUMMARY

Koziuk V. V. Translation Transformations in the Ukrainian Translation of Jack London's Short Story «Love of Life». Specialty 035 Philology. Specialization 035.041 Germanic languages and literatures (including translation), first English. Educational program English and second foreign languages and literatures (including translation). Vasyl Stus Donetsk National University, 2025. 85 p.

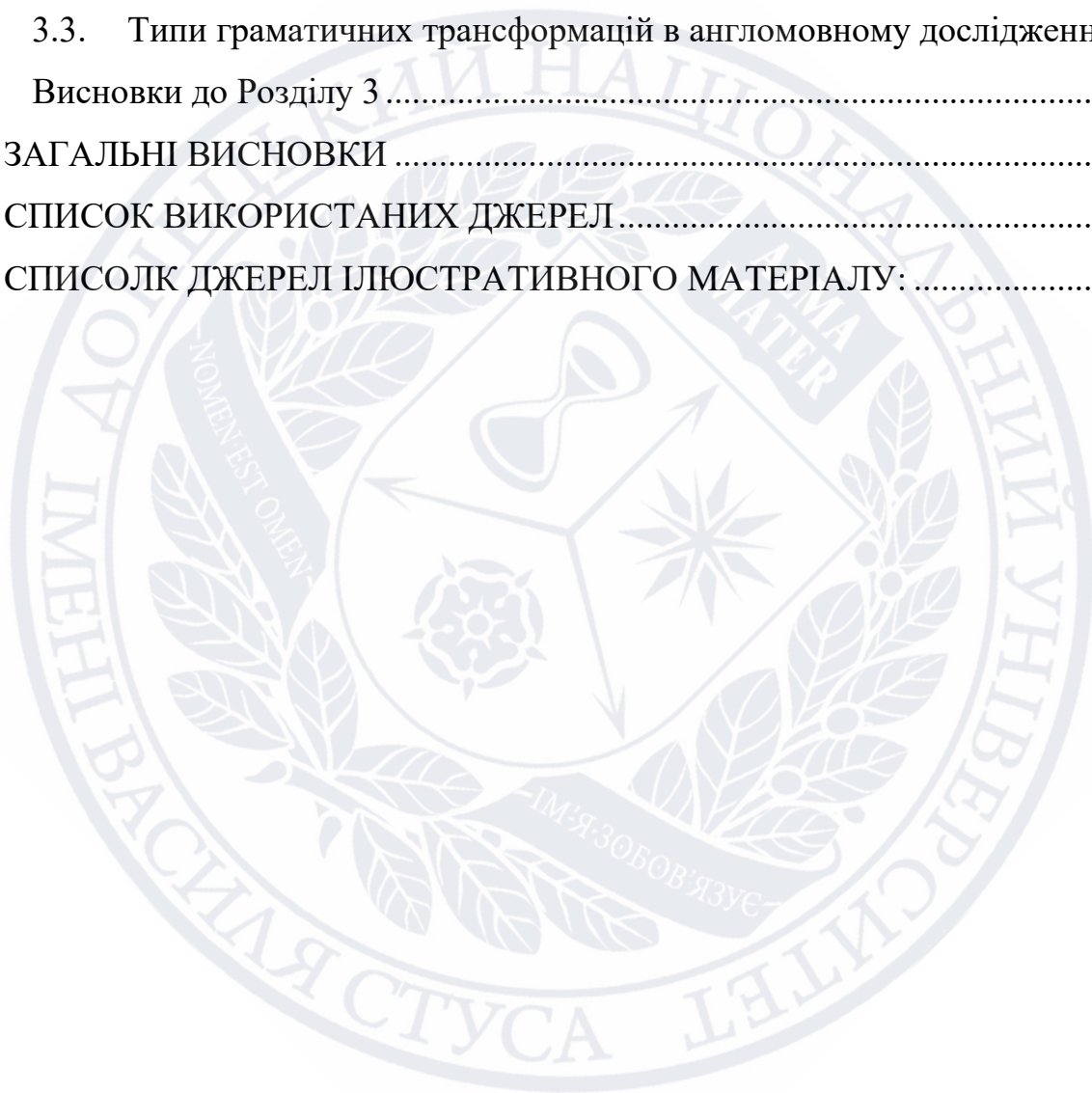
The master's thesis is devoted to the study of translation transformations in the Ukrainian translation of Jack London's short story "Love of Life" from English into Ukrainian. Based on the original text and its Ukrainian translation, lexical, grammatical, and stylistic types of transformations are analyzed, including explication and implication, concretization, permutation, and others. All the identified types of translation transformations are employed to achieve adequacy and functional equivalence of the translation. It is established that the use of translation transformations is determined by structural and semantic differences between the languages, as well as by the translator's intention to preserve the artistic expressiveness, imagery, and pragmatic potential of the original work. The study proves that the systematic use of translation transformations contributes to an adequate reproduction of the author's style and the ideological and emotional colouring of the work in the translated version.

Keywords: Jack London, story, transformation, translation, English language, Ukrainian language.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	12
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЙНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	12
1.1 Текст як посередник процесу перекладу.	12
1.2 Розмежування еквівалентності та адекватності в перекладознавстві	14
1.2.1 Поняття еквівалентності в перекладі.....	15
1.2.2 Адекватність, як інтегральний підхід.....	16
1.3 Типологія еквівалентності в перекладознавстві	17
1.3.1 Історичні передумови типології еквівалентності	17
1.3.2 Основні аспекти типології еквівалентності:	18
1.4 Проблема феномена суб'єктивності в перекладознавстві	23
1.5. Суб'єктивні та об'єктивні причини використання перекладацьких трансформацій.....	26
1.6. Проблема визначення типів перекладацьких трансформацій різними вченими	31
Висновки до Розділу 1	35
РОЗДІЛ 2	37
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ В ОПОВІДАННІ ДЖ. ЛОНДОНА «ЖАГА ДО ЖИТТЯ».....	37
2.1 Особливості творчості Д. Лондона	37
2.2 Визначення лексичних особливостей оповідання Джека Лондона «Жага до життя».....	40
2.3 Класифікація досліджуваних одиниць	44
2.4 Своєрідність перекладацьких трансформацій, виявлена в перекладі лексичних одиниць	47
Висновки до розділу 2	55

РОЗДІЛ 3	57
ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	57
3.1. Граматичні трансформації та причини їх використання.....	57
3.2. Відмінність української та англійської граматики	62
3.3. Типи граматичних трансформацій в англійському дослідженні.....	64
Висновки до Розділу 3	76
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:	85

ВСТУП

Дослідження присвячене аналізу перекладацьких трансформацій, що виявлені в процесі перекладу твору Джека Лондона «Жага до життя». Цей твір належить до текстів літературного напрямку, номінованого реалізмом, є яскравим прикладом реалістичного зображення боротьби людини з природою та обставинами. Процес перекладу цього твору ускладнено через використання автором специфічних стилістичних, лексико-семантичних та граматичних особливостей англійської мови. Текст оповідання «Жага до життя» насичений етнографізмами – лексичними одиницями, що відображають ментальні, культурні, соціальні реалії англomовного світу початку XX століття. Відповідно, переклад твору потребує використання різноманітних перекладацьких стратегій і трансформацій, спрямованих на адаптацію реалій твору до українського лінгвокультурного простору.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасна перекладацька практика потребує глибинного розуміння методів перекладацької адаптації, що використовуються для передачі художнього тексту з послідовним урахуванням його мовних та культурних особливостей. У сучасному глобалізаційному світі зростає значення перекладів, що не просто передають зміст оригіналу, а й відображають його стилістичну своєрідність та демонструють естетичну специфіку художньої літератури, що ілюструє екзистенційні проблеми людини. Тому переклад твору українською мовою відкриває нові можливості для його осмислення в контексті національної культурно-літературної традиції.

Теоретико-методологічне підґрунтя нашої студії формують ідеї, закладені в працях таких українських мовознавців, що прямо або опосередковано займалися проблемами перекладу, – В. Карабана [10].

В основу розуміння терміна «трансформація» покладено тлумачення української лінгвістки О. Селіванової, яка кваліфікує трансформацію як основу більшості прийомів перекладу, що полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні

трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі [9. с. 536].

У роботі використано й дослідницький спадок зарубіжних мовознавців. Зокрема, студії М. Бейкера [15], Г. Турі [23], К. Шеффера [21], С. Басснетт [23], Г. Вермеєра [24], що стосуються природи лексичних і граматичних трансформацій, проблеми класифікації лексичних трансформацій. Також застосовано наукові розвідки з теорії й методики перекладу Дж. Кетфорда [59], К. Тейлора [22], Дж. Мандейна [19], Х. Мейсона [16], Л. Венуті [53], К. Гатчинсона [17].

Методи дослідження. З-поміж загальнонаукових методів використано такі методи, як аналіз і синтез, дедукція й індукція, що залучені для презентації теоретичних положень та авторського викладу дослідницьких положень; порівняльний аналіз, що дає можливість виявити відмінності між англomовним оригіналом і текстом перекладу; описовий метод – для презентації результатів аналізу перекладацьких рішень, викладу авторської концепції та формулювання висновків. Порівняльно-зіставний метод слугує для проведення аналізу оригінального тексту та його перекладу, зокрема для виявлення відмінностей у виборі лексичних і граматичних засобів, стилістичних прийомів та інших елементів, що відрізняють переклад від оригіналу. З-поміж спеціальних лінгвістичних методів використано такі, як метод семантичного аналізу, спрямований на розкриття значень слів, фраз та виразів у тексті оригіналу та їхню передачу в перекладі, що дає змогу оцінити відповідність смислового навантаження і визначити міру відхилення від оригіналу; метод компонентного аналізу застосовано для дослідження структурних елементів тексту, що дає змогу детальніше вивчити компоненти значень та особливості їх трансформації в перекладі, а також проаналізувати, як ці компоненти змінюються відповідно до стилістичних або смислових потреб перекладу; метод контекстуального аналізу використано для виявлення лексико-семантичних, граматичних і стилістичних особливостей тексту оригіналу та способів їх передачі засобами української мови, що

супроводжується залученням результатів методу інтерпретаційного аналізу; культурологічний аналіз сприяє аналізу перекладацьких трансформацій крізь призму культурних контекстів, виявлення певних відмінностей і передавання специфічних для англomовного світу реалій українському читачеві.

Мета дослідження – з'ясування основних типів перекладацьких трансформацій, застосованих у процесі перекладу оповідання Дж. Лондона «Жага до життя», та виявлення специфіки відтворення англomовного оригіналу українською мовою, виконаного М. Гіптенко та О. Доніченою.

Досягнення мети дослідження передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) описати характерні риси реалізму як літературного напрямку та схарактеризувати особливості творчості Джека Лондона;
- 2) виокремити методологічні засади процесу перекладу художніх текстів;
- 3) визначити основні проблеми перекладу лексико-семантичних, стилістичних та граматичних особливостей тексту оповідання Дж. Лондона «Жага до життя» та вказати, як їх реалізують автори перекладу (М. Гіптенко та О. Донічена);
- 4) класифікувати перекладацькі трансформації, застосовані в перекладі оповідання українською мовою, здійсненого М. Гіптенко та О. Доніченою;
- 5) проаналізувати вплив перекладацьких трансформацій на адекватність передачі текстового змісту, стилістики та емоційного складника розглядуваного художнього тексту.

Об'єкт дослідження –англomовний оригінал твору Джека Лондона «Жага до життя» та його переклад українською мовою.

Предметом дослідження є перекладацькі трансформації, застосовані під час перекладу лексико-семантичних і граматичних одиниць, а також актуалізації відповідних стилістичних прийомів і трансформації культурно-специфічних компонентів тексту оповідання, що запропоновані М. Гіптенко та О. Доніченою.

Матеріал дослідження – авторська картотека, що містить контексти англomовного оповідання оповідання Дж. Лондона «Жага до життя» та відповідні фрагменти, здійснених М. Гіптенко та О. Доніченою.

Наукова новизна праці полягає в комплексному підході до вивчення перекладацьких трансформацій в контексті адаптації реалістичного твору до іншого культурного простору, що дає змогу розширити розуміння механізмів художнього перекладу.

Теоретичну цінність дослідження вбачаємо в поглибленні знань щодо застосування перекладацьких трансформацій у процесі перекладу творів літератури реалізму, а також в аналізі специфіки лексичного, граматичного й стилістичного відтворення художнього тексту.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для вдосконалення перекладацької практики та для подальших досліджень у галузі перекладознавства, особливо під час перекладу художньої літератури.

Апробація результатів дослідження. Робота була представлена на Всеукраїнській науковій конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Зіставне вивчення германських, романських та слов'янських мов і літератур» (17-18 квітня 2025 р.), присвяченої дослідженню сучасних питань германських, романських та слов'янських мов і літератур.

Публікації. За матеріалами роботи опубліковано тези доповіді на тему «Лексико-стилістичні особливості оповідання Джека Лондона «Жага до життя» та специфіка їх перекладу українською мовою».

Структура дослідження. Відповідно до мети й завдань цієї праці, а також на основі обраних дослідницьких методів, сформовано структуру роботи, що складається зі вступу, основної частини, яка містить 3 розділи, висновків до розділів, загальних висновків, а також списку використаних джерел, що становить 67 найменувань та 2 джерела ілюстративного матеріалу.

У вступі подано інформацію про актуальність роботи, її мету та завдання, визначено об'єкт і предмет, схарактеризовано загальнонаукові та

спеціальні лінгвістичні методи, що залучені в праці, сформульовано новизну, теоретичну цінність та практичне значення, запропоновано інформацію про апробацію результатів дослідження та публікації, а також репрезентовано структуру праці.

Перший розділ «Теоретико методологічні засади дослідження проблеми перекладацьких трансформацій» присвячено аналізу теоретичних засад перекладознавства, зокрема загальних принципів та методології аналізу перекладацьких трансформацій. Також розглядається роль тексту як посередника в процесі перекладу, де текстові одиниці виступають основою для реалізації перекладацьких стратегій. Розмежовуються поняття еквівалентності та адекватності, що є ключовими категоріями у виборі підходу до перекладу. Окремо проаналізовано суб'єктивні та об'єктивні чинники, що впливають на прийняття перекладацьких рішень, а також складність визначення та класифікації різних видів перекладацьких трансформацій, запропонованих різними дослідниками. У результаті розділ забезпечує наукову базу для розуміння механізмів перекладу і формує теоретичну основу для аналізу трансформацій у подальших структурних частинах.

Другий розділ «Специфіка перекладу лексичних одиниць в оповіданні Дж. Лондона «Жага до життя»» зосереджено на специфіці перекладу лексичних одиниць у тексті «Жага до життя». Проаналізовано характерні риси творчості Джека Лондона, його стилістичні особливості, що впливають на переклад. У цьому розділі також здійснюється класифікація та детальний аналіз лексичних особливостей оповідання, зокрема розглядаються лексичні одиниці, що є культурно специфічними або мають додаткове семантичне навантаження. Виявляється, що трансформації в перекладі лексичних одиниць дозволяють адаптувати текст до української аудиторії. Описані трансформації постають результатом лінгвістичного аналізу, проведеного в розрізі культурних і мовних відмінностей між англійським та українським мовними контекстами.

Третій розділ «Використання граматичних перекладацьких трансформацій при перекладі англійського художнього тексту на українську мову» спрямовано на вивчення граматичних трансформацій, застосованих у перекладі тексту Джека Лондона. Спочатку розглядаються основні граматичні відмінності між англійською та українською мовами, які створюють передумови для необхідності граматичних змін вихідного тексту. Далі класифікуються типи граматичних трансформацій, що дають змогу зберегти стилістичну адекватність і цілісність тексту. Особлива увага приділяється випадкам синтаксичної перебудови, морфологічним змінам та іншим аспектам, що роблять текст більш зрозумілим та природним для українського читача. Розділ завершується висновками, що підтверджують важливість граматичних трансформацій для досягнення адекватності перекладу.

Загальні висновки репрезентують теоретико-методологічні та науково-практичні результати дослідження актуалізації перекладацьких трансформацій оповідання Джека Лондона «Жага до життя» в тексті перекладу М. Гіптенко та О. Донічевої

Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЙНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

1.1 Текст як посередник процесу перекладу.

Текст у процесі перекладу традиційно виконує роль посередника, що забезпечує передачу змісту з однієї мови на іншу. Це складний, багатогранний процес, що включає не лише лінгвістичні аспекти, але й культурні та контекстуальні фактори. Саме текст дозволяє передати смисловий, стилістичний і прагматичний зміст оригіналу.

Як зазначає Катаріна Райс у своїй праці «Type, Kind and Individuality of Text: Decision Making in Translation» [46] переклад розглядається як процес вторинної комунікації, де текст виступає як засіб передачі повідомлення між мовами [15]. Це передбачає зміни в повідомленні через різницю в мовних структурах та компетенції перекладача.

Також не менш важливим є контекст у перекладі. Згідно зі статтею Дж. Хауса «Text and context in translation» [37] переклад можна розглядати як процес реконтекстуалізації, де текст адаптується до нового культурного та мовного середовища. Кожен текст є носієм культурної інформації, котра потребує поступового «розкодування та доволі часто може мати приховане значення. Це може передбачати використання адаптації, пояснень або трансформацій для збереження комунікативного ефекту. Не менш важливою є циркуляція культурної пам'яті між різними культурами. Наприклад, переклад оповідання Джека Лондона «Жага до життя» сприяє збереженню національної пам'яті про період «золотої лихорадки» у США на початку XX ст.

Текст – це не просто інструмент передачі інформації, а й ефективний засіб міжкультурної комунікації. Як зазначає Коломієць Л. у своїй праці «Текст як об'єкт перекладацької діяльності» (2010) [12], текст це першочергово багаторівневе утворення, якому властиві семантичні, структурні та прагматичні складові. Він не просто має здатність зображувати мовну картину певної частини світу, а й виконувати інтерпретацію змісту із

врахуванням комунікативних та культурних вподобань автора. Здебільшого, текст може мати приховані смисли, котрі можливо виявити лише при його детальному аналізі.

Г. Гнатюк у своїй роботі «Текстова структура у перекладацькому дискурсі» (2015) висуває гіпотезу, що текст ділиться на макро- і мікрорівні, які визначають його логічну послідовність. Макрорівень включає в себе загальну композицію тексту, порядок викладу інформації, використання абзаців, розділів тощо. Мікрорівень охоплює синтаксичні структури, зв'язність речень, їх послідовність. Структура тексту першочергово корелює із сприйняттям та ступенем адекватності перекладу, тому перекладачам слід приділяти увагу будові вихідного тексту, аби цілісно адаптувати його.

Переклад завжди супроводжується затримкою, що може призвести до втрати частини змісту. Цей процес включає різні посередники, які можуть бути невидимими для кінцевого користувача, але відіграють важливу роль у передачі змісту.

Сучасні медіа та переклад все частіше взаємодіють, створюючи все більше нових можливостей та викликів для перекладачів, які повинні враховувати різні форми комунікації, такі як телебачення, радіо, соціальні мережі тощо.

Не менш важливим аспектом лінгвістичних досліджень є класифікація текстів, а саме розуміння стилю та жанру вхідного матеріалу відіграє ключову роль у перекладі. Вона охоплює різні підходи, від жанрової класифікації до функціонально мотивованих типів тексту.

У сучасних стилістичних дослідженнях тексти класифікують за сферою функціонування на:

1. Розмовні. Серед них виділяють основні підсфери: розмовно-побутові, розмовно-ділові, тощо. Спрямовані на діалог взаємної комунікації.

2. Офіційно-ділові тексти. Політичні, дипломатичні, юридичні документи тощо. Назагал тексти цього типу письмові та мають чітко встановлені межі щодо лексики, котра у них вживається.

3. Наукові тексти. Дуже розгалужений тип текстів, котрий має чимало під видів. У залежності від його характеру може бути розрахований на різні аудиторії. Зазвичай реалізується у письмовій формі та базується на фактах та доказах, має головну мету – нести логічне викладення інформації читачеві.

4. Суспільно-інформативні тексти. Транслюються різноманітними ЗМІ, можуть мати, як доволі виражену інтенцію, так й завуальовану. Розраховані на формування або зміну соціальної думки. Найчастіше відтворюються у письмовій формі, але зрештою ретранслюються ораторами в усній.

Щодо підсумку можна зазначити, що текст як посередник перекладу є ключовим елементом у забезпеченні ефективної міжмовної та міжкультурної комунікації. Саме тому основним завданням перекладача – є логічне, доцільне та змістовне перенесення тексту із мови оригіналу на мову викладу, звертаючи увагу на тип тексту та його контекст.

1.2 Розмежування еквівалентності та адекватності в перекладознавстві

Проблема розмежування еквівалентності та адекватності в перекладознавстві є одвічною та є предметом дискусій багатьох перекладачів, адже саме ці поняття є визначальними щодо якості й точності перекладу та його відповідності оригіналу. Адекватний переклад у більшості випадків має оціночний характер і суто залежить від того, яким лексемам та методам перекладацьких трансформацій надав перевагу автор перекладу, назагал має менше «рамки». У той же час, еквівалентність вважається критичною, ретроспективною, де у перекладача є набагато менше можливостей внести власні корективи та доповнення у порівнянні із оригінальним текстом, адже це протирічить головній ідеї еквівалентності –максимальне відтворення тексту оригіналу у перекладеному варіанті. Потрібно мати загальне розуміння особливостей перекладацької діяльності, щоб з'ясувати різницю між двома запропонованими термінами.

Поняття оцінки ефективності перекладу, судячи зі ступеня досягнення поставлених перекладачем цілей отримала назву «скопос-теорії», розробленої у працях німецької дослідниці Катаріни Райс [47]. Вона також обґрунтувала відповідні норми перекладу, як практичної діяльності, успіх якої в першу чергу визначається ступенем досягнення комунікативної мети. Професійна складова перекладача може залежати від типу тексту, цільової аудиторії; згідно з поставленими цілями фінальний продукт перекладу може мати більше одного варіанту. Водночас не важливо дотримуватись еквівалентності при перекладі, якщо ця мета не є конкретизована замовником, а головним – є задоволення потреб цільової аудиторії на основі поставлених цілей.

1.2.1 Поняття еквівалентності в перекладі

У класичному перекладознавстві виділяють два основні типи еквівалентності – теоретично можливу й оптимальну. Теоретично можлива визначається співвідношенням структурних та функціональних правил мови оригіналу та мови перекладу; оптимальна – конкретними відмінностями між оригіналом та перекладом. Співвідношення між цими двома еквівалентності лягло в основу рангової моделі перекладу, яка враховує різні мовних відповідностей, починаючи від найменших – морфеми та слова, закінчуючи реченнями або ж цілими текстами. Досягнення абсолютної еквівалентності при перекладі є небажаним, адже, як правило, вона руйнує сприйняття тексту потенційним реципієнтом та доволі сильно відхиляється від змісту оригіналу [Селіванова].

Т. М. Балахтар у своїй праці «Еквівалентність та адекватність в перекладі» [34] визначає еквівалентність, як відповідність між змістом, стилем та функціональним призначенням оригіналу й перекладу. Головним завданням еквівалентного перекладу – є забезпечення того ж змісту при перекладі, що має оригінальний твір. Цей процес повинен бути присутнім на наступних рівнях мовленнєвої структури:

1. Семантичний рівень. Відтворення граматичних та лексичних слів, що відповідають оригіналу та забезпечують розуміння у повідомленні. [34]

2. Стилiстичний рiвень. Збереження стилю та емоцiйної конотацiї релевантної для твору оригiналу [6].

3. Функцiональний рiвень. Релевантнiсть цiльової функцiї та призначення тексту в комунiкативнiй метi, закладенiй автором [39].

За Н. В. Комiсаровим еквiвалентнiсть буває 5 рiвнiв еквiвалентностi:

1. Рiвень описової функцiї.
2. Рiвень комунiкативної мети.
3. Рiвень передачi лексичних значень.
4. Рiвень передачi граматичних норм.
5. Рiвень збереження стилю та риторичних особливостей тексту [14].

1.2.2 Адекватнiсть, як iнтегральний пiдхiд

Адекватнiсть, на вiдмiну вiд еквiвалентностi, у перекладознавствi придiляє увагу в першу чергу на вiдповiднiсть перекладу, а саме на цiлi та завдання, якi були поставленi перекладачевi. Адекватнiсть включає в себе наступнi аспекти:

1. Прагматичний аспект. Зберiгання смислу тексту оригiналу при перекладi, при цьому переклад повинен бути зрозумiлим для рядового читача.
2. Культурний аспект. Не менш важливим є й адаптування тексту до культурних норм та очiкувань цiльової аудиторiї [33].
3. Функцiональний аспект. Адекватнiсть перекладу залежить вiд його можливостей виконувати тi ж самi функцiї, що й оригiнал, але в адаптованому для читача варiантi [31].

iснує чотири параметри адекватностi перекладу: параметр адекватностi передачi семантичної iнформацiї; параметр адекватностi емоцiйно-оцiночної iнформацiї; параметр адекватностi експресивної iнформацiї та параметр адекватностi естетичної iнформацiї.

Не менш важливим є те, що дослiдники зазначають, що адекватнiсть є набагато ширшим поняттям, а нiж еквiвалентнiсть, адже вона охоплює усi аспекти та процеси перекладу, включаючи функцiоналiсть. У свою чергу еквiвалентнiсть фокусується лише на передачi змiсту [14].

Чергова різниця між еквівалентністю та адекватністю полягає у функції та меті. Еквівалентність, як правило, орієнтована на збереженні контекстуальної відповідності, адекватність у свою чергу фокусується на досягненні комунікативної мети перекладу. Роман Джейкобсон у своїй праці «On linguistic aspect of translation» зазначає, що еквівалентність є неодмінною складовою адекватності, але не у всіх контекстах, тому й не може гарантувати її досягнення [49].

Отже, питання розмежування еквівалентності та адекватності є актуальним та є предметом численних дискусій в перекладознавстві, адже саме ці аспекти є визначальними у питаннях досягнення та відтворення відповідності між оригінальним твором та його перекладом.

Щодо висновку слід зазначити, що еквівалентність та адекватність не є взаємовиключними поняттями, а радше доповнюють один одного у перекладацькому процесі. Їх розмежування дозволяє показати, що заради досягнення максимальної комунікативної ефективності перекладач може припуститися певних відхилень від тексту оригіналу. Саме такі процеси висвітлюють проблематику перекладацького процесу і випробовують перекладачів на стратегічні рішення у його рамках.

1.3 Типологія еквівалентності в перекладознавстві

Як вже відомо, еквівалентність є одним із основних аспектів перекладознавства, а типологія визначає способи досягнення відповідності при перекладі між текстами різних мов. Вивчення цього аспекту дає змогу збагнути специфіку мовного та культурного взаєморозуміння, що є важливим для точної передачі змісту оригіналу. Еквівалентність висвітлює комплекс теоретичних і практичних питань, що формують типологічну базу цього аспекта та пропонує нові підходи щодо адаптації творів в умовах міжмовної та відповідно міжкультурної комунікації.

1.3.1 Історичні передумови типології еквівалентності

Фундамент концепції еквівалентності сягають античної епохи, ще за часів Цицерона та Горація були закладені основи передачі змісту у

перекладацькій діяльності. У середньовіччі увага акцентувалася на прямому (буквальному) перекладі. У період Ренесансу перекладачі почали зосереджуватися на відтворенні духу оригіналу, враховуючи емоційну конотацію та загальний посил тексту. У сучасному перекладознавстві еквівалентність стала об'єктом низки наукових аналізів. За її допомогою лінгвісти здатні розмежовувати не лише лінгвістичні, а й когнітивні, культурні та прагматичні аспекти текстів.

1.3.2 Основні аспекти типології еквівалентності:

1. Лексична еквівалентність.

Лексична еквівалентність показує відповідність між словами та словосполученнями мови оригіналу та мови перекладу. Посилаючись на теорію Юджина Найди [46] перекладачі повинні брати до уваги денотативне та конотативне тлумачення лексичних одиниць. У контексті твору Джека Лондона «Жага до життя» точне відтворення метафор та образних висловів є вирішальним саме для передачі емоційної напруги. Такі техніки, як транскрипція, транслітерація, калькування та описовий метод є основними за для отримання наведеного вище ефекту при перекладі.

2. Граматична еквівалентність.

Граматична еквівалентність являє собою передачу синтаксичних структур та морфологічних категорій. Пітер Ньюмарк [42] зазначає, що граматична адаптація є вирішальною для збереження єдності змісту тексту. Серед граматичних структур англійської та української мов має місце бути низка відмінностей, що суттєво обумовлюють необхідність використання трансформацій при перекладі речень. До прикладу, доволі часто переклад конструкцій виражених в англійській мові через пасивний стан потребують використання активного в українській мові.

3. Стилїстична еквівалентність.

Стилїстична еквівалентність є паралеллю передачі тональності, жанру та стилю твору оригіналу. Стил ь письма Джека Лондона, зокрема його динамічність, лаконічність, але в той же час й експресія є своєрідним викликом

для перекладача, адже саме складова стилю твору формує його сприйняття потенційним читачем. Однак, не слід забувати, що саме стильові маркери відіграють ключову роль у визначенні характеру твору. Наприклад, лаконічні описи природи у творі «Жага до життя» мають доволі часто майже казкову конотацію – це допомагає зберігати напругу та динаміку оповідання. У ролі цих «маркерів» доволі часто можна побачити численні афоризми, прислів'я, вислови, багато з яких не мають чітких відповідників в українській мові.

4. Семантична еквівалентність.

Семантична еквівалентність зосереджується на передачі змісту та підтексту. Як зазначає Катаріна Райс [48] функціональний підхід до перекладу дозволяє здійснити збереження цільового впливу тексту на потенційного читача. Це особливо важливо у випадках, коли текст пропонує багаторівнену інформацію, котра потребує поступового «розкодування» за для більш точного розуміння твору. В оповіданні «Жага до життя» це включає передачу значної кількості експресивних та символічних елементів, що є визначальними в контексті настрою та підтексту фрагменту тексту. Наприклад, метафори, які виражають боротьбу за життя потребують особливої уваги та майстерності перекладача, адже чимало з них не мають прямого еквіваленту в українській мові, тому доволі часто такі конструкції повинні бути замінені синонімічними одиницями.

5. Культурна еквівалентність.

Культурна еквівалентність дозволяє здійснити інтеграцію реалій вихідної культури в контекст цільової. Американська буденність, побут, звичаї, відображені у творчості Джека Лондона, або роз'яснення вище наведеної термінології через примітки, або ж адаптацію для розуміння українською аудиторією. Мона Бейкер [33] підкреслює важливість наявності у перекладача міжкультурної багаторівневої компетенції. Наприклад, слово «Klondike» може бути передане через описовий переклад або пояснення у примітках, адже воно означає міграцію шукачів золота у межах району Клондайк, що й спровокувало відповідний культурний феномен в США на

початку ХХст., тому даний термін матиме невелике значення для рядового українського читача.

Існує чимало теоретичних підходів, що формують основу перекладознавчої типології еквівалентності, серед яких можна виокремити:

1. Формальна та динамічна еквівалентність.

Формальна еквівалентність зосереджується на точності та відповідності мовної структури, а динамічна забезпечує адаптацію тексту для зручного сприйняття. Юджин Найда – один із найбільш відомих теоретиків-перекладознавців ХХ століття у своїй праці «*Toward a Science of Translating*» запропонував дві основні форми еквівалентності: формальну та динамічну. [43]

Формальна еквівалентність (Formal equivalence) передбачає збереження початкової структури, граматики та семантичного твору. Даний підхід переважно використовується при перекладі юридичних, технічних та клерикальних текстів, де важливо зберегти кожне слово із його оригінальним значенням. Наприклад, у перекладі Біблії, особливого Старого Заповіту, слова та граматичні конструкції дуже наближені до структур, які вони мають у вихідних мовах (староєврейська та давньогрецька.)

Динамічна еквівалентність (dynamic equivalence) орієнтована на адаптацію тексту таким чином, аби читач перекладеного твору сприймав його так само, як і читач оригіналу. Найда стверджував, що динамічна еквівалентність є чиненнайголовнішим аспектом при перекладі науково-популярних та художніх творів, у яких сприйняття тексту читачем справляє загальні враження про зміст. До прикладу, афоризми та фразеологізми заслуговують окремої уваги при перекладі, адже їх адаптація може суттєво вплинути на емоційне забарвлення твору. Автор також стверджував, що формальна еквівалентність є більш підходящою для творів із вищими вимогами до точності викладу інформації, динамічна в свою чергу для текстів із яскравою емоційною конотацією або ж із вираженим комунікативним посилом.

2. Семантичний переклад.

Семантичний переклад орієнтований на точну передачу змісту твору оригіналу. Використовуючи цей підхід, слід враховувати кожне слово, фразу та їхні функції в контексті за для збереження стилістичних особливостей автора. На відміну від формальної та динамічної еквівалентностей, семантичний переклад розрахований більше на інтеракцію із текстом, а ніж читачем. Пітер Ньюмарк вважав, що такий підхід слід брати на озброєння перекладачам, що працюють із художніми творами, які багаті на підтексти різних видів (проза, оповідання, роман тощо.)

3. Комунікативний переклад.

Комунікативний переклад зосереджується в першу чергу на читачеві, роблячи сприйняття тексту максимально «прозорим» та доступним. Цей спосіб адаптує текст, змінюючи певні елементи його структури за для досягнення більшої зрозумілості. Наприклад, замість дослівного перекладу фразеологізму «*its raining cats and dogs*» можна звернутись до комунікативного перекладу й замінити його українським відповідником «*ле, як з відра*». Ньюмарк зазначав, що семантичний переклад зазвичай використовується при перекладі художньої літератури, а комунікативний підходить краще для інформативних текстів.

4. Функціональна типологія.

Катаріна Райс, німецька перекладознавиця, розробила низку теорій основ перекладознавчої еквівалентності, серед яких є функціональна типологія. У даній концепції перекладач має приділяти особливу увагу саме функції тексту, оскільки саме вона є визначальною в плані стратегічних рішень перекладача.

Катаріна Райс класифікує три основні функції текстів:

Інформаційна функція

Ця функція відповідає за ефективну передачу об'єктивних, фактичних даних. Для текстів, котрі керуються інформаційною функцією характерне

точне передання змісту. Наприклад, дослідження та наукові статті, як правило, акцентуються на точності та ясності при викладенні інформації

Експресивна функція

Зосереджується на творчих ідеях та емоціях. У таких текстах, має першочергове значення збереження емоційної конотації, образності та забарвлення. Переважає в художніх творах (поезія, роман, казки тощо.)

Апелятивна функція

Фокусується на спонуканні до дій або ж формуванні думки в потенційного читача. Рекламні тексти, промови мусять бути переконливими, тому переклад повинен бути адаптований до ідей, вподобань, культурних та мовних особливостей читача. Райс також підкреслювала, що на практиці багато текстів можуть поєднувати у собі одночасно кілька функцій і перекладач повинен визначати, котра з них переважає, адже це прямо впливає на сам процес перекладу. Функціональний підхід авторки робить акцент на меті тексту та цільовій аудиторії, що робить його актуальним та зручним у сучасних реаліях перекладацької практики.

Отже, на практиці перекладачам доволі часто доводиться адаптовувати по декілька типів еквівалентності у межах одного тексту для забезпечення адекватності. Використання лексичних трансформацій для відтворення метафоричних образів, адаптації граматичних структур мови оригіналу відповідно до норм української, роз'яснення культурних реалій, використання міжконтекстуальних та міжтекстових посилань.

Щодо висновку можна впевнено сказати, що методологія дослідження включає в себе аналіз тексту оригіналу та вихідної мови, порівняльний аналіз граматичних та лексичних конструкцій та їхні трансформації, а також вивчення ідей та вподобань цільової аудиторії. Використання таких методів, як лінгвістична герменевтика, контекст-аналіз тощо. Це також стосується й перекладів творів Джека Лондона, аналіз яких різними українськими перекладачами показує розвиток підходів та способів щодо відтворення його стилю.

1.4 Проблема феномена суб'єктивності в перекладознавстві

Феномен суб'єктивності є одним із найбільш вагомих питань у сучасному перекладознавстві, оскільки кожен переклад є продуктом взаємодії автора, твору та перекладача. Суб'єктивна позиція перекладача зумовлена вибором граматичних, лексичних та низки інших засобів, що формують його мовну вибірку при перекладі. Перекладач враховує, які із засобів є більш релевантними у рамках роботи із певним твором та які передадуть зміст та функції оригіналу більш доречно. Ця суб'єктивність є надзвичайно важливою частиною творчого процесу іменованого перекладом, так і джерелом можливих проблем, котрі можуть вплинути на точність передачі інформації. Прикладом однієї з таких може слугувати те, що суб'єктивізм – це сукупність людських факторів, таких як: думки, почуття, переживання, психічні та індивідуальні стани. Таким чином можна зрозуміти, що усі вище перелічені критерії також можуть мати вплив на кінцевий продукт перекладу.

Теорія інтерпретації Ганса-Георга Гадамера [35] є основоположною для розуміння суб'єктивності в перекладі. Гадамар наголошує, що будь-яке сприйняття тексту є виключно суб'єктивним актом, який залежить від очікувань перекладача. Дана теорія є доволі популярною в перекладознавстві, адже це означає, що перекладач не просто відтворює текст, а має пряму взаємодію із ним, інтегруючи персональний досвід та враження, знання й культурні упередження. Згідно з Джеремі Мандейем [Introducing translation] перекладач є учасником активної комунікативної інтеракції, а не пасивним передачем інформації.

Катаріна Райс [48] зазначає, що перекладач постійно мусить робити вибір щодо використаної ним лексики та граматичних структур. Цей вибір може бути обумовлений цільовою аудиторією, власним розумінням та сприйняттям тексту та його функцією. Це створює простір для розкриття творчих можливостей та підходів перекладача, але також можливі ризики внесення необ'єктивних текстових змін. Хоча з іншого боку, Райс також звертала увагу на те, що особисті інтерпретації текстів перекладачами можуть

розкривати нові аспекти тексту, але даний підхід потребує максимальної обережності. З точки зору науковиці, мінімізація негативного впливу суб'єктивності можлива через редагування та інші інтеракції між текстом та рештою фахівців. Колективна робота над текстом дозволяє глянути на нього з різних точок зору, що зменшує кількість індивідуальних упереджень перекладача та дозволяє уникнути певних помилок, які перекладач міг не помітити під час самостійної роботи.

Австралійський перекладознавець Ентоні Пім у своїй праці «Exploring Translation Theories» [60] розглядає теорію перекладацької видимості та невидимості. На думку автора суб'єктивність бути помітною більшою або ж меншою мірою в залежності від обраної ним стратегії. Деякі перекладачі хочуть залишатися «невидимими», адаптуючи стиль автора без власних втручань, тоді як інші активно адаптують текст для цільової аудиторії за допомогою власних коректив. Цей підхід підкреслює думку, що суб'єктивність – це фундаментальний принцип, який визначає якість та адекватність передання особливостей твору оригіналу.

Прояви суб'єктивності в перекладацькому процесі:

1. Лексичний вибір.

Лексичний вибір є одним з найбільш очевидних проявів суб'єктивності, адже кожен автор інтерпретує текст по-своєму, добираючи саме такі метафори, ідіоми, синоніми, які на його/її думку найкраще відповідають змісту оригіналу. До прикладу, англійське слово «*freedom*» є доволі частим фігурантом в контексті твору «Жага до життя». У мові оригіналу це слово може бути перекладене, як «свобода» або «воля», залежно від власних переконань автора. Не менш важливим проявом суб'єктивності при перекладі у лексичному аспекті є використання специфічних культурних термінів, які не мають аналогів у вихідній мові. Наприклад, термін «*Thanksgiving*» в західній, а особливо культурі германських народів, може бути перекладне з англійської як «День подяки», але для української аудиторії може не мати такого широкого значення, тому буде доцільним вжити додаткове пояснення.

2. Культурні адаптації.

Культурна адаптація є доволі поширеним методом, адже вона може стати джерелом суб'єктивних рішень при певних перекладацьких проблемах. Перекладач вирішує, які частини тексту оригіналу потрібно адаптовувати із посиланням на цільову аудиторію, а які залишити незмінними. До прикладу, географічні назви, імена героїв можуть бути транскрибовані, перекладені або ж взагалі залишені на мові оригіналу.

У перекладах літературних творів суб'єктивність насамперед проявляється при виборі способу передачі символічних елементів або таких, котрі мають виражену емоційну конотацію. Наприклад, образи природи, що мають символічне значення у контексті оригіналу та виражені за допомогою синекдохи, метонімії метаморфози та інших лексичних тропів можуть бути інтерпретовані по-різному, залежно від культурного контексту перекладача та його особистих преференцій.

3. Інтерпретація підтексту.

Алюзії та підтекст є ще одним викликом для потенційного перекладача. У творах із розлугим підтекстом перекладач повинен інтуїтивно зрозуміти і передати ті значення, які були першочергово закладені в оригінал і насамперед можуть бути неочевидним для цільової аудиторії. Знання у сфері історії, культури та соціології відіграють неабияку роль у цьому процесі. У таких випадках суб'єктивність перекладача повинна проявлятися в таких аспектах тексту, котрі на його думку є важливішими для загального сприйняття та розуміння твору читачем.

4. Стильові рішення.

Стильові рішення часто залежать від особистого «смаку» перекладача. Наприклад, при роботі із творами художньої літератури перекладач може обирати між лаконічним або розгорнутим та багатослівним стилем, збереженням складних речень, зворотів, вибором між архаїзмами, сучасними термінами, чи навіть діалектизмами. Ці вибори можуть суттєво вплинути на сприйняття тексту читачами, адже подібні лексичні тропи, а в даному випадку

їх заміни, залишають свій слід у читача на підсвідомому рівні. Стильові особистості, що можуть бути наявними в культурі автора можуть бути складними для перекладу. Гумор, іронія або сарказм доволі часто залежать саме від культурного контексту, тому перекладач повинен саме вирішувати, чи перекладати ці елементи дослівно, чи адаптовувати їх під власні культурні реалії.

Непередбачуваність перекладацьких рішень через суб'єктивний характер самого процесу може слугувати джерелом певних проблем із адаптацією творів, а саме із їх стандартизацією та оцінкою якості вихідного продукту. Використання сучасних технологій та підходів, таких як: корпусна лінгвістика, статистичний аналіз і машинний переклад можуть стати у нагоді для об'єктивізації процесу перекладу. Вони дозволяють отримати достовірні варіанти перекладу лексичних одиниць, які мінімізують вплив суб'єктивних рішень. Однак, останніми роками чимало вчених-лінгвістів заперечують використання машинного перекладу, особливо в аспекті художньої літератури, через те, що ШІ доволі часто нехтує саме емотивною складовою твору. Після таких маніпуляцій твір стає «черствим» і може дуже сильно відрізнятись від тексту оригіналу.

Отже, феномен суб'єктивності є невід'ємною частиною перекладацької діяльності, яка може як «наповнювати» текст, так й нести певні ризики щодо його адекватності. Усвідомлення цього аспекту та застосування стратегій та засобів щодо мінімізації його впливів на адаптацію тексту дозволяє досягти високоякісного продукту перекладу, який буде задовольняти цільову аудиторію.

1.5. Суб'єктивні та об'єктивні причини використання перекладацьких трансформацій

Перекладацькі трансформації є основоположними методами процесу міжмовної комунікації, адже саме вони допомагають адаптувати текст відповідно до культурних, мовних та стилістичних норм потенційних читачів.

Використання певного типу трансформацій може бути зумовлене, як суб'єктивними, так й об'єктивними причинами. У цьому розділі буде розглянуто основні чинники, що мають вплив на вибір трансформацій перекладачем, а також їхню роль у досягненні адекватності та еквівалентності між оригіналом та текстом перекладу.

Об'єктивні причини використання перекладацьких трансформацій зумовлені відмінностями між мовами, а саме їхньою лексичною, граматичною та фонетичною структурами.

Граматичні відмінності кожної мови є унікальними та насамперед визначаються способами вираження модальності, часу, виду стану, тощо. Наприклад, в англійській мові широко використовуються пасивні конструкції, тоді як в українській мові вони менш вживані і не так сприймаються пересічним читачем, тому доволі часто явище при перекладі – це заміна пасивного стану активними конструкціями. До того ж, категорія артикля, котра є обов'язковим атрибутом в англійській мові, не існує в українській. Дане явище змушує перекладача компенсувати цю розбіжність іншими способами.

Або ж такі мовні категорії, як вид дієслова вимагають особливо підходу, за для як найкращого забезпечення передачі значень перекладачем. Також англійська мова містить чималу кількість аналітичних конструкцій (наприклад, *going to + infinitive*) за для позначення подій майбутнього часу, в той час як в українській мові перевага надається вживанню синтетичних форм. Це змушує перекладача інкорпорувати трансформації на граматичному рівні.

Лексичні розбіжності також слугують причиною використання перекладацьких трансформацій. У перекладі із однієї мови на іншу деякі слова та поняття не мають точних еквівалентів. Це насамперед зумовлено через різні концепції мовних світів, конотативні значення лексичних одиниць, їхню специфіку, неспівпадіння словникового складу мов тощо. Лексична невідповідність можлива на кількох рівнях, здебільшого коли не існують прямі

відповідники або ж різні значення одних і тих самих лексем у межах одного контексту.

Певні слова або вирази не мають прямих еквівалентів у вихідній мові, адже концепція, яку вони детермінують може мати зовсім інше значення або взагалі бути відсутньою. Наприклад, англійське слово «*privacy*» не має прямого відповідника в українській мові. Воно може бути перекладене як: «*особистий простір*», «*приватність*», «*конфіденційність*» залежно від контексту.

Навіть якщо слова в обох мовах видаються еквівалентними, їхні конотації можуть суттєво відрізнятись. Англійське слово «*ambitious*» має суто позитивне забарвлення та позначає людину, яка має цілі та прагне досягати успіху. В той час, як український відповідник може мати дещо негативну конотацію, маючи на увазі особу, котра надмірно самовпевнена.

Лексичні невідповідності при перекладі досліджувалися багатьма вченими-лінгвістами. Наприклад, Базіл Хатім та Ієн Мейсон [36] проводять аналіз впливу контексту та діалогічних факторів на вибір підходящих лексичних одиниць перекладачем. Автори відзначають, що когнітивні та прагматичні аспекти перекладацької діяльності повинні враховуватись при роботі із текстом. В їхньому дискурсі особливу увагу надано фразеологічним конструкціям та проблемі їх відтворення у перекладі.

Не менш важливий внесок у дослідженні лексикологічного аспекту при перекладі внесла Мона Бейкер [33]. Авторка фокусується на методах, що можуть потенційно компенсувати наслідки лексичної невідповідності при перекладі. Вона класифікує невідповідності між мовами та вважає, що певні лексичні розбіжності та варіанти їх вирішення прямо залежать від виду тексту та насамперед його функції.

Структурні розбіжності. Синтаксична будова речень може значною мірою відрізнятись у різних мовах. Речення в англійській мові, як правило, мають прямий порядок членів у ньому: підмет – присудок – додаток, тоді як в українській можливі різноманітні варіанти порядку слів у реченні. Це може

впливати на стилістичне забарвлення тексту. До того ж, в англійській мові складнопідрядні речення та вставні конструкції є більш частим явищем, відповідно перекладачу треба прибігати до перекладацьких трансформацій за для збереження природності перекладу.

Не менш важливим аспектом є й різниця фонетичної будови цільової мови та мови оригіналу. В англійській мові слова зі складною фонетикою, такі як «entrepreneur», котрі доволі часто потребують адаптації за допомогою транскрибування або транслітерації. Деякі власні назви можуть набувати нових написань (та відповідно звучання) через орфографічні відмінності двох мов. До того ж, існують випадки існування фонетично подібних слів в мові оригіналу, котрі у вихідній мові можуть мати зовсім інше значення. Наприклад, англійське слово «actual» перекладається, як «буквальний», а не «актуальний.»

Культурні реалії. Реалії та відповідно терміни, що відображають особливості певної культури доволі часто можуть не мати точних відповідників у цільовій мові. У контексті оповідання «Жага до життя» доволі часто можна натрапити на вживання титулів («sir», «madam» тощо.) Існують також й українські відповідники цих двох слів – «пан» та «пані», хоч вони й дісно мають конотацію ввічливості, їхнє глибинне значення може відрізнятись. У англійській мові терміни «sir» та «madam» можуть означати не просто увічливе звертання до людини, а й приналежність її до шляхти, чи шляхецького роду, тому перекладачам слід звертати особливу увагу саме в якому контексті вживаються подібні терміни.

Суб'єктивні причини використання перекладацьких трансформацій.

Дані причини вживання перекладацьких трансформацій насамперед пов'язані з особистими рішеннями перекладача, його мовною компетенцією, стилістичними та лексичними перевагами, інтерпретацією тексту.

Емоційне сприйняття текстом перекладачем є визначальною причиною, адже особисті емоції, переживання та культурний досвід перекладача, здобутий в процесі вивчення матеріалу тесту може вплинути на вибір стилю

перекладу. При тісній, емотивній взаємодії із текстом перекладач надає перевагу більш експресивному стилю перекладу.

Як стверджує вчений-лінгвіст Джуліан Хаус [37] перекладачі із досвідом набагато частіше використовують експліцитні трансформації, які у свою чергу покращують логічну послідовність вихідного тексту. У роботах менш досвідчених перекладачів нерідко зустрічаються калькування або ж незвичні мовні конструкції. Головним чинником даних проблем слугує те, що «новачки» часто дотримуються структури оригіналу, забуваючи вносити власні корективи до конструкції вихідного продукту.

Також лінгвіст проаналізував, що лінгвістична інтерференція – є чи не найбільш головним фактором, що впливає на перекладацькі рішення. Він зазначав, що перекладачі можуть не звертати уваги на лексичні, граматичні та фонетичні особливості рідної мови при перекладі та беззмінно переносити їх на вихідну мову, що в свою чергу порушує досягнення адекватної еквівалентності. Хаус також поділяє лінгвістичну інтерференцію на:

1. Лексичну інтерференцію, котра виникає слова в обох мовах мають схоже звучання або ж форму та можуть помилково вживатись недосвідченими перекладачами у якості еквівалентів. В українській мові це явище також можливе через велику кількість запозечних слів із англійської.

2. Граматичну інтерференцію. Вона проявляється у перенесенні граматичних конструкцій вихідної мови, що не відповідає нормам цільової. На кшталт англійських зворотів, що містять «*there is/there are*» та при перекладі яких на українську мову доволі часто виникає калькування.

3. Морфологічну інтерференцію, котра також може впливати на переклад, адже в англійській мові не існує відмінків, а українська навпаки від них залежить. Це може призвести до помилкового узгодження частин мови. Автор також підкреслює, що морфологічна інтерференція насамперед наявна у текстах юридичного та технічного характерів, оскільки вони мають велику кількість точних термінів, що потребують точного відмінкового узгодження.

Отож, перекладацькі трансформації є незамінним засобом у процесі міжмовної комунікації та загальної передачі інформації. Використання яких в свою чергу визначається як об'єктивними, так й суб'єктивними факторами. До об'єктивних причин відносяться систематичні мовні відмінності на граматичному, лексичному, фонетичному, морфологічному та семантичних рівнях, які вимагають адаптацію тексту до норм мови перекладу. Ці чинники є незмінними та пов'язані з мовною системою, тому перекладач змушений застосовувати трансформації за для досягнення максимального рівня еквівалентності.

При цьому суб'єктивні причини безпосередньо пов'язані із особистими особливостями перекладача, його мовним досвідом, словниковим запасом, культурними вподобаннями та стилістичними рішеннями. Перекладач самостійно добирає такі види трансформацій, котрі на його думку якнайкраще передадуть експресію та зміст оригіналу, зберігаючи особливості його стилю. Зазвичай, недосвідчені перекладачі можуть переносити особливості рідної мови, демонструючи лінгвістичну інтерференцію.

1.6. Проблема визначення типів перекладацьких трансформацій різними вченими

У сучасній перекладацькій справі наявна низка класифікацій перекладацьких трансформацій, котрі запропоновані західними та українськими лінгвістами, кожна з яких пропонує різні підходи щодо аналізу змін та зрушень, що можливі під час процесу перекладу. Кожен із підходів має на меті не лише збереження змісту оригіналу, а й може використовуватися, як метод забезпечення ефективної передачі комунікативних намірів та культурних своєрідностей тексту. Хоч над визначенням типів та доцільністю використання трансформацій працює доволі велика кількість вчених, більшість із запропонованих ними класифікацій перегукуються між собою. У цьому підрозділі буде розглянуто основні типи перекладацьких трансформацій, відповідно до теоретичних моделей випрацьованих різними вченими.

Під час передачі змісту тексту на іншу мову часто виникає необхідність застосування перекладацьких трансформацій. Згідно із дослідженнями В. Радчук [22] основними видами таких трансформацій є перестановка, додавання, заміна, опущення. Перестановка несе за собою зміну порядку слів та конструкцій за для дотримання норм цільової мови. Використання заміни зумовлене наявністю ідіоматичних виразів, котрі можуть не мати точних відповідників. Додавання передбачає тлумачення прихованих смислів, що можуть бути неочевидними для потенційних читачів через мовні відмінності. Опущення ж стає при нагоді, коли деякі елементи тексту є надлишковими, не несуть за собою значущої смислової цінності або ж не відповідають стилістичним нормам мови перекладу. Тому використання трансформацій передбачає не лише збереження змісту, а й функціональної складової тексту.

Антуан Берман у своїй праці «L'épreuve de l'étranger: Culture et traduction dans l'Allemagne romantique», [34] випрацював концепцію «етики перекладу» та з-поміж усього виділив деформаційні тенденції – зміни, котрі несвідомо вносяться перекладачем під час роботи із текстом. Також науковцем були виділені наступні види деформаційних трансформацій:

1. Раціоналізація – процес надмірного спрощення синтаксичної будови речень, що безпосередньо призводить до втрати стилістичного забарвлення тексту оригіналу. Цей вид характеризується заміною довгих речень коротшими, усуненні зворотів, порівнянь тощо, що в свою чергу симпліфікує загальне сприйняття тексту.

2. Експансія – інкорпорування додаткових слів з метою пояснення певних термінів. Використання даного типу трансформації робить текст більш зрозумілим для потенційного читача, але можливі ризики менш точного продукту перекладу. Це стосується випадків, коли мова перекладу суттєво відрізняється від оригінальної та може не мати термінів за для позначення певних предметів, чи концепцій. Автор також використовує поняття «культурна *prirva*» за для опису даного феномену.

3. Енантіосемія – це процес, при якому певна кількість лексичних одиниць була перекладена неправильно, або ж їм був дібраний не точний еквівалент. Також випадком енантіосемії може слугувати збереження омонімічних структур вихідної мови, котрі не мають аналогів в цільой.

4. Деструктуризація ритму – порушення внутрішньої ритмічної структури тексту.

Берман відзначає, що недосвідченні перекладачі, особливо під впливом редакторських настанов можуть деформувати зміст тексту. Це особливо критично для творів, де ритмічна структура є визначальним фактором якості (пісні, вірші, проза тощо.) За авторською теорією, головним завданням перекладача – є максимально точне відтворення автентичності тексту оригіналу, при цьому збереження його початкової ритміки та стилістичного забарвлення.

Лоуренс Венуті [53] визначає дві основні стратегії перекладу:

1. Форенізація – підхід, при якому перекладач намагається максимально зберегти культурну автентичність тексту оригіналу, залишаючи терміни культури автора незмінними, зазвичай надаючи лише пояснення через примітки. Ця стратегія широко застосовується у художніх та наукових текстах.

2. Доместикація – це прийом, при якому кількість іншомовних елементів тексту зменшується та адаптується під норми культури цільової аудиторії.

Лоуренс Венуті стверджує, що використання форенізації та доместикації прямо пропорційне очікуванням аудиторії, жанру тексту та перекладацькій стратегії автора. Автор підкреслює, що саме баланс між цими двома термінами не просто створює фундамент розуміння твору читачем, а й допомагає максимально виразно та доцільно передати сутність твору оригіналу.

Гідеон Тупі у своїй праці «Descriptive Translation Studies and Beyond», 1995 розробив дескриптивний підхід за допомогою якого він поділив перекладацькі трансформації на два наступні види:

1. Облігаторні трансформації – обов’язкові зміни, котрі перекладач вимушений роботи через граматичні або структурні розбіжності двох мов.

2. Факультативні інформації – зміни, що залежать суто від особистого вибору перекладача, які на його думку будуть найкращими для змістовного або стилістичного узгодження текстів.

Гідеон Турі наголошує, що однієї з головних компетенцій перекладача повинне бути розуміння того, які трансформації є обов’язковими, а які можуть бути застосовані відповідно до характеру тексту.

У свою чергу Сьюзен Баснетт розглядає перекладацькі трансформації суто, як процес міжкультурного переносу та виділяє наступні типи [35]:

1. Жанрові трансформації – зміни, що мають місце бути безпосередньо у самій структурі тексту, а саме підлаштування її під норми потенційних читачів. Як правило, даний тип включає в себе «шматування» тексту на абзаци, котрі були відсутні в тексті оригіналу та аспект, який є найскладнішим для перекладачів-початківців – зміну композиційної логіки тексту (якщо це потрібно.)

2. Культурно-специфічні трансформації – модифікація реалій, котрі можуть бути незнайомими для цільової аудиторії. Сюди входять: локалізація топонімів, історичні постаті, поняття та терміни, що назагал відсутні у культурі аудиторії тексту перекладу тощо.

Андре Лефевр запропонував таку концепцію перекладу, як переписування та виділив з неї наступні типи трансформацій:

1. Маніпулятивні трансформації – тип, який несе за собою внесення змін щодо певних політичних, ідеологічних та соціокультурних норм. Назагал, даний вид трансформацій застосовується у роботах авторів, чиї твори мають виражений політичний підтекст. Наприклад, романи Джорджа Орвелла, зокрема «1984», котрий заборонений у багатьох країнах світу, а його адаптація у деяких із них зазнала чималих змін у порівнянні із текстом оригіналу.

2. Історичні трансформації – адаптація старих текстів та літературних творів до сучасних мовних норм, що передбачає змінення лексики, стилістики та іноді загальної ідеї твору відповідно до потреб сьогодення.

3. Редакційні трансформації – змінення стилю, що включає доповнення або зменшення в тексті кількості вставних конструкцій. Це тип насамперед залежить від вимог аудиторії або ж видавничих настанов.

Отже, проблема визначення перекладацьких трансформацій – є чи не найбільш гострим питанням у колах лінгвістів, адже кожен із дослідників висуває власну теорію, щодо класифікацій та категорій. Аналіз праць провідних вчених, що займалися визначенням трансформацій вказує на наступні фактори класифікації: функціональність, культурні та ідеологічні критерії та структуру.

Традиційні підходи, як правило, зосереджені на деформаційних процесах, які вносять певні зміни до стилю, ритму та семантики тексту оригіналу. Також трансформації можна розглядати крізь призму доместикації та форенізації, що допомагає перекладачам оцінити ступінь адекватності тексту по відношенню до очікувань цільової аудиторії. Не менш важливими є й облігаторні та факультативні види трансформацій, які демонструють необхідність внесення змін до тексту оригіналу, а міжкультурні допомагають зберегти функціональність та посил тексту, адаптуючи його культурно специфічні елементи.

Тому проблема головною проблемою при вивченні перекладацьких трансформацій є не лише їхнє розмежування, а й усвідомлення чинників, котрі можуть впливати на їх застосування. Трансформація – це не просто процес внесення змін до мовних елементів тексту, радше метод, який відтворює сприйняття тексту в іншому лінгвістичному та культурному просторі.

Висновки до Розділу 1

За допомогою аналізу теоретико-методологічних засад перекладацьких трансформацій були виявлені основні наукові підходи до вивчення цього явища. Також визначені головні фактори, що впливають на міжмовну

комунікацію. Було здійснено огляд питань еквівалентності та адекватності, які є невід'ємною частиною перекладознавства та впливають на вибір трансформацій.

Окремо розглядався й аспект суб'єктивності при перекладі, який пов'язаний зі стилістичними рішеннями, світоглядних поглядів та загальної стратегії й підходу перекладача до роботи. Як з'ясувалося перекладацькі трансформації зумовлені не лише об'єктивними причинами, тобто відмінністю структур вихідної та цільової мов, а й суб'єктивними (рівнем володіння мовою, особистими переконаннями щодо тексту, його інтерпретацією тощо.)

Не менш важливим аспектом дослідження була й проблема визначення типів перекладацьких трансформацій різними вченими. Були розглянуті напрацювання Антуана Бермана, Лоуренса Венуті, Гідеона Турі, Сьюзен Баснетт та Андре Лефевра. Вище перелічені науковці продемонстрували, що процес перекладу несе за собою широкий спектр змін. Усі підходи засвідчують те, що переклад – це не просто механічне явище, а креативний акт, котрий безпосередньо передбачає адаптацію тексту в межах лінгвокультурного простору.

Отож, проаналізовані теоретику-методологійні засади показали, що перекладацькі трансформації є насамперед комплексним феноменом, котрий проявляється у взаємодії мовних, культурних та ідеологічних переконань.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ В ОПОВІДАННІ ДЖ. ЛОНДОНА «ЖАГА ДО ЖИТТЯ»

2.1 Особливості творчості Д. Лондона

Джек Лондон – один із найвідоміших американських письменників. Його оповідання «Жага до життя» є яскравим прикладом літературної класики, котра справляє враження вже не на перше покоління читачів, завдячуючи лексичним особливостям твору. Назагал у своїй творчості Лондон добирає яскраву, експресивну лексику, котра не просто описує зовнішній світ, чи природні явища, а й здатна передати внутрішній стан персонажів. Особливу увагу автор звертає саме на екстремальні умови життя та й подекуди виживання людини на межі її психологічних та фізичних можливостей.

Розглядаючи лексичну специфіку оповідання не можна не звернути увагу на кількість архаїзмів та діалектизмів, що надає оповіданню особливого шарму та колориту, ментально переносячи читача до подій твору. Це полягає у її здатності створювати сувору атмосферу арктичної природи, людської ізоляції та боротьби за життя. Наприклад, часте вживання автором таких епітетів, як *frozen* ‘заморожений’, *starved* ‘зголоднілий’ та *exhausted* ‘змарнілий’ дає читачеві проникнутись становищем персонажів. Метафоричність та символізм лише поглиблюють філософське наповнення твору, а синонімічне багатство дозволяє передати найтонші відтінки значень та створити багатогранну картину подій, навіть декількох сюжетних ліній одночасно. У використуваній автором лексиці також відзначається велика кількість експресивних засобів, доволі часто вживаються короткі, стислі речення, котрі задають подальшу динаміку сюжету та посилюють його напруженість. Описові конструкції оповідання доволі часто базуються на дієсловах із сильною емотивною конотацією, аби викликати у читача переживання та зацікавленість щодо подій твору. Такий стиль доволі важко передати при перекладі.

Переклад лексичних одиниць оповідання «Жага до життя» викликає чимало труднощів та вимагає від перекладача культурної обізнаності, розуміння загальних лексико-семантичних вподобань автора, географічних назв, чи звичаїв, котрі можуть не мати точного еквіваленту у вихідній мові та потребують адаптації та/або їх інтерпретації.

У багатьох романах також присутній своєрідний автобіографічний елемент, адже Лондон особисто брав участь у подіях «золотої лихоманки» на Алясці, відповідно у тексті оповідання присутня професійна термінологія шахтарів та золотошукачів, що лише доповнює автентичність твору, але може викликати труднощі при перекладі. Мають місце бути й мовні ігри та каламбури, які при перекладі можуть втратити закладений в них сенс у тексті оригіналу.

Своєрідність творчості Лондона першочергово полягає у класичному підході до написання пригодницьких оповідань, де елементи романтизму та реалізму переплітаються між собою, створюючи надзвичайно захоплюючу історію. Реалізм, як правило, проявляється у деталізованому описі побуту, умов життя, становищі персонажів тощо. Щодо романтизму, то розглядаючи творчість Джека Лондона, не можна не звернути увагу на екзотичні місцевості, де відбуваються події твору та звичайно максимально потужні особистості головних героїв, котрі здатні самоствердитися та втілити бажане в дійсне.

Для подолання вище зазначених труднощів перекладачі можуть звертатися до різних типів трансформацій та загальних перекладацьких стратегій. За для цього будуть доцільними наступні методи: калькування, за допомогою якого можна максимально відтворити структуру твору оригіналу, адаптування реалій за для кращого розуміння оповідання потенційними реципієнтами, уточнення або ж спрощення змісту, якщо він може здаватися занадто ускладненим різноманітними зворотами, та семантичні зміщення, щоб як найкраще донести культурний та емотивний контексти.

Такі науковці, як Лінда Венс у своїй праці «Jack London's Translations: A Study of Cultural Transfer» [43] характеризують важливість того, щоб

враховувати культурний контекст під час перекладів творів Джека Лондона. Авторка наголошує, що баланс між «природністю» та точністю викладу робіт письменника – є ключовим за для вдалої та адекватної передачі змісту твору. Крім того у її праці розглянуто саме специфіку лексичних труднощів та аспект використання архаїзмів та метафор у творчості Лондона.

Серед українських науковців особливої уваги заслуговує Іван Андрущенко та його стаття «Проблематика лексичних трансформацій у художньому перекладі» (2018) [1]. Автор наголошує, що семантична точність – є головним фактором успішного перекладу англomовних літературних творів, зокрема й робіт Джека Лондона. Не менш важливим є й внесок Ольги Коваленко та її праці «Культурні реалії у перекладі англійської художньої літератури на українську» (2020) [12], де зазначено, що переклад творів Лондона потребує максимальної обережності та зосередження, за для збереження змісту та унікальності емотивної складової.

Отже, розглядаючи особливості творчості Джека Лондона можна дійти до висновку, що його творчість базується на глибокому усвідомленні людського буття, проблем внутрішнього світу людини, боротьби за виживання та впливу природи навколишнього середовища на характер та дух людини. Унікальний стиль Лондона формує комбінація реалістичних подій та глибоких філософських роздумів, що створює багатоплановий літературний твір із багатим психологічним наповненням.

Основоположним аспектом унікальності лексики, вживаної Лондоном є велика кількість експресій, котрі підкреслюють динамічність та напруженість ситуацій. Використання метафор, архаїзмів та діалектизмів лише доповнюють автентичність оповідання. Це створює своєрідну проблему для перекладачів, вони мусять не просто передати зміст, а й максимально точно відтворити, задуману автором атмосферу твору.

Творчість Джека Лондона – є яскравим прикладом літератури, де аналізуються глибокі екзистенційні та філософські теми, де лексика виступає

не просто черговим інструментом для передачі інформації, а й висвітлення світогляду та переконань автора.

2.2 Визначення лексичних особливостей оповідання Джека Лондона «Жага до життя»

«Жага до життя» – яскравий приклад глибоко символічного твору із максимально різноманітним лексичним наповненням. Особливості лексики оповідання першочергово полягають у створенні атмосфери, яка описуватиме боротьбу людини із природою.

Однією із найбільш поширених лексичних особливостей оповідання є контраст між лексемами, котрі символізують життя та смерть. В оповіданні автор може майстерно поєднувати слова для позначення сприятливих умов існування («warmth», «coziness», «faith», «hope» тощо) із лексикою, котра символізує безвихідь («cold», «death», «hunger»). Дана антитеза не просто збільшує динамічність твору, а й відображує людську боротьбу за життя. Насамперед, таким прийомом автор хоче показати, що в екстримальних умовах грань між життям та смертю є максимально тонкою. Важливо також враховувати й те, що низка певних лексичних одиниць може мати полісемантичний характер в межах оповідання. Наприклад, слово «track» може вживатися як в прямому сенсі, за для позначення стежки, чи шляху, так й символом виснажливого випробування у житті головного героя. При роботі із текстом твору слід звертати особливу увагу на контекст та функцію, яку може виконувати та чи інша лексема в його межах за для уникнення буквальної та не точної адаптації. [47]

Також в оповіданні «Жага до життя» нерідко зустрічається й персоніфікація елементів природи. Автор, неначе відображає її, як живу силу та надає їй людські характеристики. Вислови на кшталт «the wind is screaming» або «the darkness has swallowed him» вказують на те, що природа вступає в безжалісну боротьбу із персонажами твору. Тобто автора навмисно робить з природи активного учасника подій оповідання, навідміну від фонового елементу. Як стверджує Юджин Найда, у певних фрагментах оповідання

присутні звуконаслідування, як правило вони передають виття вітру, чи тріск гілок. Ономатопея лише підсилює відчуття присутності читача серед подій твору, створюючи відповідну акустичну атмосферу.

Крім того, слід відзначити й лексику, котра слугує для позначення сенсорики. В оповіданні присутні детальні описи відчуттів, дотик, зір, слух та навіть смак. Для цього автор використовує словосполучення на кшталт: «*blurred vision*», «*echoing silence*», «*numb touch*» тощо. Завдяки такій точній деталізації, Лондон створює ефект присутності читача у подіях твору, що посилює його вплив на нього та в більшості випадків функціонує, як підсилювач відчуття небезпеки або неспокою. Слова та словосполучення для позначення зорових сенсацій, наприклад, («*blinding whiteness*» – сліпуча білизна) деталізує безкраї засніжені простори та дезорієнтацію персонажа на теренах Північної Америки. [47]. Лексика, що описує слухові відчуття лише посилює відчуття ізоляції та неминучої загрози, а її відсутність створює тишу, яка також наголошує на самотність головного героя. Словесні форми, що слугують для опису тактильних відчуттів висвітлюють фізичні страждання через які проходять персонажі оповідання та описують біль настільки реалістично, що він майже є відчутним для потенційного читача [Гальцова 2020, с. 80–103.]

Не менш важливим є й використання автором лексичних засобів для підкреслення самотності та відчуженості. Автор використовує слова, що підкреслюють ізоляцію головного героя під час його перебування у безлюдних краях Північної Америки. Такі слова, як «*void*», «*emptiness*», «*silence*» формують відчуття психологічної ізоляції та емоційної напруги у читача та описово доповнюють боротьбу головного героя твору із силами природи. За допомогою таких лексичних елементів автор висвітлює проблему не лише із зовнішніми чинниками, а й внутрішніми, особливо страху залишитися сам на сам із власними думками.

Розмовну та просторічну лексику також можна віднести до окремої типологічної групи, котра відображається при використанні автором

сленгових слів та діалектизмів. Наприклад, «bucks» – гроші, «to hit the sack» – лягти спати тощо. Лондон доволі вдало відтворив мову мисливців, шукачів та інших верств населення, котра й справді не сповнена ускладненими конструкціями, чи словами увічливості, натомість де переважають просторіччя. Як зазначає Н.І Гальцова у своїй праці «Теорія та практика художнього перекладу» (2020), у перекладі мусять переважати експресивні, але в той же час природні лексеми, зважаючи на культурні особливості українського суспільства. Використання надмірно етичних, чи книжкових форм може призвести до втрати колориту, першочергово закладеного автором.

Слід також розглянути й лексику із особливими емоційними конотаціями, котра передає оцінні судження: terrified, amazed, miserable тощо. Дані лексеми не просто оцінюють внутрішній стан героя, а й дають читачеві проаналізувати ступінь критичності ситуації. При перекладі даних лексичних одиниць перекладачеві слів добирати максимально адекватні синоніми та звороти, аби влучно передати динаміку почуттів оповідання, але в той же час не перебільшити їх, інтерпретуючи по-своєму. У таких випадках буде доречно звертатися до перекладацьких компенсацій. Наприклад, вживати додаткові означення або ж метафори, котрі матимуть схожу конотацію до авторських, при цьому без деформацій по відношенню до змісту оповідання. Сюди ж можна віднести лексику, котра відображає морально-етичний вимір. Оскільки головний герой перебуває в максимально екстримальних умовах, котрі несуть загрозу його життю, його поведінка та лексика поступово набувають морально-етичного характеру: «desperation», «cruelty of fate», «instinct of self-preservation.» Дані лексеми підкреслюють, як фізичні, так й моральні аспекти виживання. Відповідно й при перекладі потрібно добирати, котрі максимально точно будуть апелювати до подібних ідей. Частиною лексики із особливими емоційними конотаціями можуть бути й слова та словосполучення, що слугують для позначення смерті та раптового краху. В оповідання «Жага до життя» особливу увагу приділено моментам, коли головний герой опинається на межі своїх фізичних можливостей, тому Лондон й застосовує комплекс

лексичних одиниць за для позначення відповідного стану. Наприклад, «on the brink of collapse» – цей вираз не просто вказує на виснаженість та безсилля, а й на своєрідну «точку повернення» після якої персонажі не просто втрачають фізичну силу, а й морально зневіряються. Також яскравим прикладом може слугувати висловлювання «threshold of death», котрий перекладається на українську мову, як «пори́г смерті». Слід зауважити, що даний вислів, як і попередній також має два значення, як фізичну смерть, так й передає відчуття неминучого краху та передсмертної агонії. Доволі часто Лондон вживає й евфемізми, непряма лексика яких описує «наближення кінця», але в менш відвертому, більш метафоричному вигляді: «to fade away», «to slip out» тощо. Ці вирази описують поступове зникнення бажання жити у головного героя, але навідмінну від конкретних висловів пов'язаних із смертю («померти», «загинути») вони підкреслюють, що боротьба за життя ще досі триває, хоч і не на користь головного героя. Сьюзен Баснетт у своїй праці «Translation Studies» (2002) [35] стверджує, що при перекладі буде більш доцільним вживання нейтральних, синонімічних виразів («згаснути», «відійти»), адже при цьому слід зважати на загальну стилістику твору. В україномовному варіанті домінують різкі та експресивні лексеми, відповідно надто «поетичні» евфемізми здатні порушити загальний посил та настрій оповідання.

Лексика для позначення часових та просторових відрізків. Попри вище згадані відчуття безмежності північних широт, Лондон також звертає увагу на певних просторових координатах – назвах долин, озер, річок. Дані лексеми можуть бути описані простими одиницями («valley», «lake», «river»), але в контексті оповідання виступають, як елементи перешкод, які долає головний герой. Часові маркери («dusk», «dawn», «sunrise») передають виснаження на фоні тривалого шляху [47.] При перекладі важливо дотримуватись точності цих одиниць, адже вони позначають не лише хронологічну складову, а й здатні передавати психологічну функцію, а саме тягучість шляху головного героя.

Беручи до уваги всі вище наведені аспекти особливостей лексики оповідання «Жага до життя», перекладач повинен добирати такі стратегії

перекладу, котрі враховуватимуть як форму, так і тлумачення лексичних одиниць, при цьому намагатися зберегти емотивне забарвлення та автентичність лексики дібраної автором. Неуважність при врахуванні метафоричної, чи символічної складової оповідання може призвести до втрати філософського наповнення тексту, а нехтування мовними та культурними реаліями – до втрати колориту та автентичності стилю Джека Лондона. Водночас, неврахування сенсорною та просторовими лексиками знижує ефект «занурення» читача у твір, що було першочерговим задумом автора.

Отже, можна простежити, що крім лексики, котра слугує для опису природу, фізичних та емотивних станів персонажів оповідання, також наявна низка інших аспектів лексичних особливостей: від відтворення лексичних одиниць для позначення часу та простору до морально-етичної термінології та ониматопеї. Усі збагачують зміст оповідання за рахунок виконання різних стилістичних функцій, створюють унікальну ритміку, психологічну напругу та різні види емоційного забарвлення.

Виключно зважений та продуманий підхід до перекладу, котрий матиме на меті презервацію усіх вище зазначених аспектів лексики може забезпечити максимально адекватний вихідний текст, із емоційною силою та психологічною напругою, закладеними Джеком Лондоном.

2.3 Класифікація досліджуваних одиниць

У процесі вивчення контексту оповідання Джека Лондона «Жага до життя» важливим є не просто розгляд окремих слів чи словосполучень, а й аналіз лексичних одиниць у відповідних контекстах. Даний підхід дає змогу краще зрозуміти функціональність лексем закладених автором за для більш повного лексичного насичення оповідання, семантичної глибини та створення загального враження про літературний твір. Визначення лексичних одиниць базується на певних критеріях, наприклад: за тематичною складовою, семантичною складовою, стилістичним забарвленням тощо. Пропоную розглянути приклади вживання лексичних одиниць автором та їхню класифікацію із контексту оповідання «Жага до життя».

1. «The cold bit into his flesh like a thousand tiny knives.» У цьому реченні наявна метафорична, сенсорна лексика, а саме вираз «bit into his flesh», котрий створює потужний відчуттєвий ефект на позначення фізичного болю від низьких температур. Метонімічне використання слова «bit» лише додає агресивної конотації, зображаючи холод, як сторонню силу, котра завдає шкоди головному герою. Використання такого лексичного тропу, як порівняння дозволяє читачеві уявити сурові умови Північної Америки. При перекладі на українську мову дане словосполучення було перекладене М. Гіптенко та О. Донічевою наступним чином: «Холод вгризався в його плоть, як тисяча мілких ножів.» Інтерпретування українською мовою вийшло доволі вдалим, завдяки використанню дієслова «вгризатися», що вміло передало інтенсивність та суворість холоду закладену автором.

2. «He stumbled forward, his legs moving like those of a puppet». У даному випадку порівняння із маріонеткою («those of a puppet») виражає втрату контролю головного героя над власною моторикою через виснаження. Це демонструє те, що персонаж вже не рухається за власною волею, а лише керується рефlekсами та залишками внутрішньої надії. Дана метафора має експресивно-емотивну конотацію та вдало описує стан втоми та втрачу самоконтролю. В україномовному варіанті запропонованому М. Гіптенко та О. Донічевою («Він спотикався вперед, а ноги рухались, мов у маріонетки.») успішно збережено ідею відсутності вибору завдяки вживанню лексеми «маріонетка», котра має подібну конотацію до англійського слова «puppet.»

3. «The landscape stretched endlessly, a white desert under a pale sky.» У цьому реченні ключовою одиницею є образно-пейзажна метафора «a white desert under a pale sky.», котра наголошує на безкрайності та суворості дикої природи, також відтворює ізольоване становище головного героя. При перекладі на українську мову («Пейзаж простягався безкрай, біла пустеля під блідим небом.») чітко прослідковується схожа глибина образу ландшафту, де відбуваються події оповідання та відтворено ефект безнадії та ізоляції, який присутній в контексті оригіналу.

4. «His breath came in short, ragged gasps, clouding the frigid air.». У цьому реченні зафіксована сенсорна, виражено експресивна лексика, а саме опис ускладненого дихання, що відображає серйозний ступінь фізичної втоми. Уживання слова «ragged», у контексті «ragged gasps» показує, що дихання є уривчасте та нерівномірне, яке в свою чергу є одним із симптомів панічної атаки, котра є характерною для головного героя, враховуючи обставини. Подальший опис, а саме вираз «clouding the frigid air» створює образ, неначе головний герой дихає «хмаринками», що першочергово вказує на екстримальні температурні умови та підсилює враження боротьби із силами природи. Український переклад, виконаний М. Гіптенко та О. Донічевою («Його подих був коротким, уривчастим, вкриваючи крижане повітря туманом.») також вказує на нерівномірне дихання та зберігає важливий візуальний ефект. Назагал, дане речення має дуже вдалий описовий характер та показує, що в таких екстримальних умовах, навіть дихання для головного героя є цілим випробуванням.

5. «His fingers were numb, like frozen twigs, refusing to obey him.». Використання метафоричної та сенсорної лексики із порівнянням «like frozen twigs» створює враження втрати чутливості та моторики рук героя. Таке поєднання не просто описує фізичну дисфункцію, а й відтворює атмосферу загальної небезпеки та безвиходу. В українському варіанті було вжите дослівне порівняння («Його пальці заніміли, немов замерзлі гілки, не підкорялися йому.»), що в свою чергу чітко передає ту ж семантичну функцію, що й вислів оригіналу.

Аналіз лексичних одиниць оповідання Джека Лондона «Жага до життя» показав, що автор часто застосовує сенсорну лексику, метафори, гіперболи, порівняння та лексеми із потужною експресивною конотацією за для посилення емотивного впливу на потенційного читача. Мова автора заснована на сильних образних конструкціях, які не просто описують фізичне становище головного героя, а й підкреслюють його внутрішній та психологічний стан. Семантичний аналіз фрагментів оповідання дозволив дійти до висновку, що

мова Лондона охоплює чимало напрямків лексики, серед яких можна виділити: боротьба за існування в екстримальних умовах, фізичний біль та втома, перебування на межі життя та смерті, стан ізоляції та відчуття самотності.

Назагал, перекладацький аналіз продемонстрував, що відтворення різноманітних аспектів лексики, використаної Джеком Лондоном потребує точного підбору слів, усвідомлення контексту та презервація стилю та мовного наповнення оригіналу. Зробивши детальний розгляд кожного із наведених прикладів, можна зробити висновок, що Лондон надає перевагу лаконічній, але в той же час й художній, високо виразній мові, яка досягається за допомогою використання експресивних лексичних засобів.

2.4 Своєрідність перекладацьких трансформацій, виявлена в перекладі лексичних одиниць

Інтерпретація художнього тексту – це багатогранний процес, який несе за собою не лише передачу змісту, а й адаптування стилю та мови автора, відтворення емоційного забарвлення та загальної образності. Чи не найбільш розповсюдженою проблемою з якою стикаються перекладачі – це обов’язок збереження естетичного та смислового навантаження, які виконують лексичні одиниці.

В оповіданні Джека Лондона «Жага до життя» особлива увага приділяється передачі інтенсивної атмосфери боротьби людини із природою, її фізичних та психологічних страждань. Текст оригіналу включає в себе велику кількість метафор, описових конструкцій, гіпербол та інших лексичних засобів, що вимагають особливої креативності під час їхнього перекладу. Для успішного перекладу лінгвісти застосовують усі можливі види трансформацій, котрі можуть допомогти адаптувати англomовний текст оригіналу під норми української мови, водночас презервуючи його емотивні та змістові особливості.

У сучасній лексикології перекладацькі трансформації поділяються на кілька основних типів, кожен із яких виконує власну функцію: конкретизація

та генералізація – уточнюють або ж навпаки узагальнюють подані значення; лексико-семантичні заміни – допомагають вибрати найбільш доречного відповідника цільової мови; емпатизація – підсилює виразність тексту; модуляція – коректує логічну послідовність висловлювання; описовий переклад та компенсація – дають змогу зберегти змістове наповнення у випадках, де дослівний переклад не є можливим.

У цьому розділі буде приділено увагу основним типам перекладацьких трансформацій, котрі використані для передачі лексичних особливостей оповідання «Жага до життя» із розгорнутим аналізом, коментарями та прикладами до кожного з них.

1. Лексико-семантичні заміни.

Один із найпоширеніших прийомів перекладу, котрий застосовували М. Гіптенко та О. Донічева у процесі роботи із оповіданням «Жага до життя.» Цей тип першочергово передбачає вибір лексичної одиниці, значення якої найбільш точно передасть дефініцію слова із тексту оригіналу у певному контексті. Лексико-семантичні заміни у свою чергу поділяються на кілька основних підвидів, а саме: синонімічні заміни, метафоричні та перефрази.

Доцільним прикладом вживання метафоричної заміни може слугувати речення «*Hunger gnawed at his belly, relentless and merciless.*», яке в україномовному варіанті виконаним М. Гіптенко та О. Донічевою має наступний вигляд: «Голод безжалісно гриз його нутрощі.» У реченні оригіналу вжите дієслово «*gnawed*», котре має основне значення «*гризти*», котре в основному використовується по відношенню до тварин. У наведеному контексті слово має метафоричне значення, підкреслюючи постійний виснажливий стан голоду в головного героя. Перекладачі на українську мову обрали відповідник «*гриз*», що також має переносне значення та виступає у реченні метафорою й допомагає зберегти експресивне наповнення та емотивну складову тексту оригіналу.

Не менш поширеними є й синонімічні заміни, як у реченні «*He staggered forward, each step in agony.*», котре в перекладі на українську набуло наступного

вигляду: «*Він похитуючись йшов уперед, і кожен крок давався йому із муками.*» У цьому випадку слово «*agonu*» має значення «жахливий біль» або «страждання.» Дослівний переклад «кожен крок був агонією» звучав би неприродньо та незвично для українського читача, тому М. Гіптенко та О. Донічева вирішили здійснити синонімічну заміну, використовуючи фразу «кожен крок давався з муками.» Дана трансформація дозволяє зберегти значення й відтворити драматизм ситуації нативними для української мови засобами.

Використання перифразу. «*His fingers were numb.*» («Його пальці не відчували майже нічого.») У цьому реченні можна б було використати дослівний переклад та перекласти лексему «*numb*» як «онімілі», але такий варіант сприймався б незвично україномовною аудиторією, тому М. Гіптенко та О. Донічева вирішили вжити перифраз – «майже не відчували нічого», який не просто зберігає значення оригінальної лексеми, а й створює більш детальний та зрозумілий опис ситуації для потенційного читача.

2. Генералізація.

Генералізація – це процес перекладу вузького за змістом слова, яке у вихідній мові замінюється ширшим за значенням відповідником. Цей вид трансформації застосовується, коли у мові перекладу відсутній точний аналог або ж коли втрата частини елементів не впливає на загальне сприйняття тексту. Генералізація сприяє створенню більш природного та зрозумілого для носіїв мови перекладу.

«*He picked up a partridge.*» («Він підібрав птаха.») В реченні оригіналу було згадано конкретний вид птаха – «*partridge*» (куріпка.), що й дісно додає колориту до подій твору, адже цей вид пернатих й дійсно розповсюджений у холодних широтах Північної Америки. Однак М. Гіптенко та О. Донічева вирішили вжити більш узагальнений термін «птаха.» Це може бути пов'язано із тим, що для рядового українського читача може бути не принциповою саме вид та назва птаха, а сам факт знаходження головним героєм джерела їжі. До

того ж, така заміна є доволі раціональною, зважаючи на вище згадані причини, адже це сприяє кращій плавності тексту.

Доволі яскравим прикладом вживання генералізації може слугувати речення «*He wore moccasins.*», котре в україномовному перекладі М. Гіптенко та О. Донічевою набуло наступного вигляду: «*Він носив взуття.*» У даному випадку лексема «*moccasins*» є доволі специфічною, адже вона слугує для позначення традиційного індіанського взуття. У мовленнєвій практиці сучасного українця й справді є взуття під назвою «мокасини», але окрім однакової назви, вони не мають майже нічого спільного із традиційним елементом вбрання корінних американців. На думку, перекладачів слово «мокасини» у традиційному для нас сенсі, могло б збити потенційного читача з пантелику саме через різницю у сприйнятті цього поняття та нашкодити загальній стилістиці тексту, привертаючи увагу аудиторії до деталей, котрі не мають ніякої цінності щодо розвитку подій оповідання.

3. Конкретизація.

Конкретизація – це вид трансформації, котрий передбачає переклад загальних одиниць оригіналу більш точним, вузькозначним відповідником. Така маніпуляція застосовується тоді, коли вихідна мова дозволяє передати інформацію, котра в оригіналі була імпліцитною більш змістовно.

Прикладом перекладеного речення, де був вжитий метод конкретизації може слугувати наступний фрагмент оповідання: «*He drank water.*», яке було перекладене україномовними перекладачам М. Гіптенко та О. Донічевою наступним чином: «*Він випив крижану воду.*» У реченні оригіналу лексема «*water*» є узагальненим терміном на позначення води. Перекладачами українською мовою було прийняте рішення щодо додавання означення «крижана», котре взагалі не згадувалось в тексті оригіналу. Це означувальне уточнення доволі гармонійно вписується в контекст твору, відповідаючи умовам життя головного героя. Назагал в даному випадку прийом конкретизації сприяє кращій уяві читача.

«He ate berries.» (*«Він їв чорницю.»*) У реченні оригіналу лексема *«berries»* є доволі узагальненою та не дає змогу читачеві уявити, які саме ягоди споживає головний герой оповідання. М. Гіптенко та О. Донічева вибрали саме *«чорницю»*, як конкретний вид. Цей варіант конкретизації не є вдалим, але може бути виправданий тим, що перекладачі прагнули створити більш яскравий образ раціону персонажів твору, використовуючи додаткову інформацію з попередніх контекстів. Вважаючи, що даний вид ягід був найбільш розповсюдженим у вжитку та навколишньому середовищі головного героя. На мою суб'єктивну думку, дослівний переклад цього речення, а саме *«Він їв ягоди.»* був би більш вдалим у цьому випадку, адже, лексема *«чорниця»* (blueberry) не згадується в реченні оригіналу і лише надає додаткові деталі до опису буття головного героя, таким чином виникає ризик привертання надлишкової уваги потенційного читача до деталей, котрі не несуть ніякої цінності при сприйнятті змісту оповідання та навпаки можуть лише спантеличити цільову аудиторію.

«He put on his clothes.» Дане речення було адаптоване М. Гіптенко та О. Донічевою наступним чином: *«Він натягнув свою теплу куртку.»* Слідуючи перекладацькій тактиці минулого прикладу перекладачі вирішили, що лексема *«clothes»*, котра міститься в реченні оригіналу є занадто узагальненою та може включати в себе будь-які елементи одягу. Зважаючи на те, що події оповідання відбуваються у північних широтах, вірогідність використання головним героєм теплої куртки й дійсно є високою, про що свідчать численні згадки про неї в інших контекстах оповідання. Така трансформація справді допомагає читачеві краще уявити та відчувати відчуття холоду, яке постійно переслідує головного героя, але на противагу можна зауважити, що як і в попередньому прикладі дане уточнення не несе за собою жодної змістовної цінності й могла б бути безперешкодно замінена дослівним перекладом – *«Він одягнувся/Він натягнув свої речі.»*

Доволі розповсюдженим видом перекладацької трансформації, виявленої при аналізі оповідання *«Жага до життя»* стала модуляція. Модуляція

– це перекладацька трансформація, яка має на меті зміну логічного висловлення, яка зумовлена відмінностями у світосприйнятті аудиторій різних мов. Даний метод застосовується, коли дослівний переклад веде до втрати змісту або робить речення нетиповим для цільової аудиторії. У випадках використання модуляції значення може бути змінене в бік протилежного або ж адаптоване під норми мови перекладу.

Яскравим прикладом вживання модуляції може бути наступне речення – «*The sun was setting.*» («*День добігав кінця.*» – за М. Гіптенко та О. Донічевою). При вживанні дослівного перекладу («*Сонце сідало.*») зберігається відповідність змісту, проте більш звичним варіантом для сприйняття українським читачем буде саме варіант М. Гіптенко та О. Донічевої. Така трансформація дозволяє не просто передати зміст речення, а й надати реченню кращої стилістики, акцентуючи увагу аудиторії на довготривалості перебування головного героя в несприятливих умовах, відлік якого він постійно тримає у своїй голові. Назагал, у даному випадку відхилення від оригінального аспекту логічного висловлення не сприяє спотворенню змісту, а навпаки робить його більш відповідним до норм української мови.

Невдалим прикладом вживання модуляції може бути наступне речення: «*His heart skipped a beat.*», котре в україномовному варіанті у виконанні М. Гіптенко та О. Донічевої виглядає наступним чином: «*Його серце зупинилось.*» «*His heart skipped a beat.*» – ідіоматичний вислів, котрий означає «*Його охопило хвилювання.*» Буквальний переклад, яким скористалися перекладачі може спантеличити потенційного читача, адже такий варіант не буде сприйматись, як психоемоційна реакція, а як фізична, при цьому означаючи й можливу смерть від зупинки серця. Даний приклад є першочергово невдалим, адже він спотворює оригінальне значення, закладене автором. Така помилка здатна призвести до неправильного сприйняття подій твору аудиторією. На мою особисту думку доцільною адаптацією виразу «*skipped a bit*» міг би слугувати варіант «*Він завмер від хвилювання.*» У запропонованому мною

варіанті збережена емоційна конотація оригіналу, навідміну від буквального розтлумачення, також передана реакція персонажа природнім для української мови шляхом, зберігаючи динамічність подій оповідання.

Не менш розповсюдженим методом перекладу тексту оповідання «Жага до життя» є й адаптація через модуляцію, яскравим прикладом якої може бути наступне речення та його україномовний варіант: «*He froze in his tracks.*» («*Він зупинився, наче вкопаний.*» – За М. Гіптенко та О. Донічевою.) В українській мові відсутній повний еквівалент виразу «*froze in his tracks*», теоретично його б можна було перекласти, як «*замерзнути на місці*», але такий варіант звучить доволі нетипово для українського читача, тому фраза «*зупинитись, наче вкопаний*» є більш доцільною. Така конструкція краще передає суть оригінального висловлювання, котре означає раптову зупинку посеред шляху через страх або інші несподівані чинники, при цьому зберігаючи художнє наповнення та виразність англomовного варіанту. Назагал, модуляція – це незамінний інструмент у перекладі, котрий вимагає вище зазначеного логічного підходу щодо зміни сприйняття явищ і подій тексту відповідно до норм цільової мови.

4. Компенсація.

Компенсація – це тип перекладацької трансформації, що використовується за для передачі семантичного, емоційного або стилістичного елемента, які з певних причин не можуть бути відтворення на тому ж місці у реченні в якому вони були у тексті оригіналу. Найчастіше компенсація застосовується тоді, коли дослівний переклад не є можливим та призводить до втрати суттєвої кількості смислу тексту. Назагал, компенсація допомагає зберегти загальний твір та динаміку твору, першочергово закладені автором, незважаючи на зміни у структурі речення.

Вдалим прикладом використання компенсації при перекладі оповідання «Жага до життя» може бути наступне речення та його україномовний відповідник: «*He was no coward.*» («*Він був справжнім відчайдухом.*» – За М. Гіптенко та О. Донічевою) . Використання компенсації у цьому реченні

дозволяє передати зміст із сильною емотивною конотацією. Замість простого заперечення, перекладачі вдалися до використання позитивного твердження, що робить сам вислів більш наповненим.

«*She had twinkle in her eye.*» («У неї блищали очі.» – За М. Гіптенко та О. Донічевою.) Фраза «*twinkle in her eye*» означає не просто фізичне блищання очей, а й є ознакою певних емоційних станів – радості, хитрості, грайливості. Дослівний переклад «У неї блищали очі.» не має такого значення. Тут необхідно звернутися до прийому компенсація за для збереження експресивного наповнення. На мою думку, вдалим варіантом перекладу речення «*She had twinkle in her eye.*» може бути – «Її очі лукаво світилися.» У запропонованому мною прикладі додавання слова «лукаво» компенсує нестачу стилістичного забарвлення та передає більш подібні враження до речення оригіналу.

У контексті оповідання нерідко можна зустріти різні жарти, анекдотичні підтексти тощо, котрі вимагають особливого підходу до них у процесі перекладу. Передача гумористичного ефекту за допомогою компенсації яскраво висвітлена у наступному прикладі: «*It was raining cats and dogs.*» («Лило, як з відра» – За М. Гіптенко та О. Донічевою) Англomовний ідіоматичний вираз «*raining cats and dogs*» не має прямого еквівалента в українській мові, а його дослівний переклад тільки б збивав з пантелику потенційного читача, тому використання компенсації у вигляді стійкої ідіоми «лліє, як з відра» дозволяє зберегти стилістичне наповнення тексту.

Виходячи із проведеного аналізу своєрідності перекладацьких трансформацій, виявленої в перекладі лексичних одиниць оповідання Джека Лондона «Жага до життя» можна зробити висновок, що перекладачі М. Гіптенко та О. Донічева використовували широкий спектр перекладацьких трансформацій, а саме: лексико-семантичні заміни, генералізацію, конкретизацію, емпатизацію, модуляцію та компенсацію. Лексико-семантичні заміни дали змогу адаптувати текст оповідання відповідно до норм сучасної української мови, що в свою чергу сприяє презервації образності та експресивного наповнення оригіналу. Використання конкретизації та

генералізації допомогли більш точно відтворити значення певних лексем у відповідних контекстах. Компенсація відіграла важливу роль при передачі стилістичних фігур та конструкцій із сильною емотивною конотацією тексту оригіналу.

Також в процесі аналізу були визначені невдалі випадки використання різних видів перекладацьких трансформацій, котрі деформували зміст оригінального тексту, або нехтували його емоційною складовою, початково закладеною автором, й відповідно були запропоновані власні варіанти, котрі на мою думку краще виконують вищезазначені задачі.

Отже, переклад оповідання «Жага до життя» демонструє високу адаптаційну гнучкість, яка не лише сприяє точному відтворенню змісту, а й передачу художніх та стилістичних особливостей українській аудиторії.

Висновки до розділу 2

У результаті проведеного аналізу було виявлено специфіку перекладу лексичних одиниць в оповіданні Джека Лондона «Жага до життя» на засадах україномовного перекладу, виконаного М. Гіптенко та О. Донічевою. Дослідження сприяло висвітленню ключових аспектів використання перекладацьких трансформацій та їхній вплив на загальний зміст твору.

Детальне вивчення ключових особливостей творчості Джека Лондона показало, що авторський стиль насамперед характеризується реалістичним описом подій, описами природи та глибоким психоаналізом. Це в свою чергу сприяє використанню експресивно насиченої лексики, певну кількість діалектичних елементів та різноманітної образності, що є викликом для перекладачів.

Аналіз лексичних особливостей оповідання «Жага до життя» підтвердив, що автор доволі часто використовує різні експресивні засоби, серед яких можна виділити: метафори, епітети, порівняння, а також доволі широкий спектр професійної термінології, конкретно пов'язаної із гірничою та шахтарською діяльністю. Це вимагає від перекладача не просто творчого

підходу щодо роботи із текстом, а й добору відповідних мовних засобів за для оптимальної передачі комунікативного ефекту, закладеного Лондоном.

За допомогою класифікації досліджуваних одиниць були визначені наступні лексичні групи, що становлять особливу складність при перекладі, а саме: контрастивна лексика, персоніфікації, сенсорна лексика, розмовна мова та просторіччя, діалектизми, лексика для підкреслення особливих станів та емоційних конотацій (смерті, краху тощо.) та лексика на позначення просторових та часових відрізків. Кожна із цих категорій вимагає від себе особливого підходу при перекладі та потребувала використання таких перекладацьких стратегій, як: адаптація, генералізація, конкретизація, транскрибування або ж повну заміну на україномовні еквіваленти.

Аналіз здійснених М. Гіптенко та О. Донічевою перекладацьких трансформацій у тексті оповідання «Жага до життя» показав, що перекладачі вдалися до використання широкого спектру підходів й тактик, найбільш вживаними були граматичні, лексичні та стилістичні зміни. Було також з'ясовано, що певні фрагменти тексту зазнали суттєвих змін при перекладі на українську мову, першочергово через культурні відмінності аудиторії. Слід зазначити, що в процесі вивчення специфіки перекладацьких трансформацій оповідання були також виявлені випадки невдалої адаптації фрагментів літературного твору, котрі не відповідали нормам сучасної української мови, не несли ніякої смислової цінності у порівнянні із реченням оригіналу або ж назагал робили сюжет більш заплутаним й відповідно були запропоновані власні варіанти перекладу із подальшими поясненнями.

Отже, вивчення специфіки перекладу лексичних одиниць в контексті оповідання Джека Лондона «Жага до життя» довело, що лексика літературного твору у тексті перекладу в більшості залежить від творчого підходу, обраного перекладачем, його стратегії роботи з текстом та розуміння контексту. Вживання різних видів перекладацьких трансформацій дає змогу якнайкраще передати зміст твору, при цьому не нехтуючи стилем автора.

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

3.1. Граматичні трансформації та причини їх використання

Граматичні трансформації є ключовими у процесі перекладу творів художнього спрямування, тому що вони сприяють адаптації тексту до мовних норм цільової мови, при цьому зберігаючи його прагматичне, змістове та стилістичне наповнення.

Граматичні трансформації у перекладі – це зміни граматичної структури тексту, що використовуються за для досягнення максимального рівня еквівалентності між двома мовами. Вони також можуть вносити зміни до синтаксичної будови речення, здійснювати морфологічні перетворення та впливати на загальний порядок слів у реченні. Як зазначає Джон Кетфорд, такі трансформації не можливо уникнути, адже граматична система кожної мови є унікальною та доволі часто не відповідає системі мови перекладу. [59]

Серед українських перекладознавців проблема вивчення граматичних трансформацій є однією із найпоширеніших причин різних дискусій та обговорень. Як зазначає Куцевол О.М у своїй праці *«Граматичні аспекти перекладу»* (2010) [17], граматичні трансформації є невід'ємною складовою для досягнення адекватності перекладу. Авторка також наголошує на тому, що при перекладі художніх творів граматичні трансформації сприяють не лише синтаксичній правильності, а й відіграють не останню роль при передачі експресивності та стилістичної виразності тексту оригіналу. Особливу увагу Куцевол О.М звертає саме на трансформації при адаптації авторського синтаксису, котрий доволі різниться, якщо порівнювати українську та англійську граматики. Використання декількох видів трансформацій сприяє більшому успішному досягненню адекватності при перекладі, у випадках, коли дослівний переклад несе за собою втрату значної частини прагматичних чи стилістичних елементів твору.

До того ж, Кияк, Науменко та Огуй у своїй праці «*Основи перекладознавства*» (2006) з'ясували, що перекладацькі трансформації дають змогу не просто відтворити структурну відповідність тексту, а й функціональну рівність вихідного та цільового матеріалів. Автори першочергово розглядають трансформації, як допоміжний інструмент при компенсуванні втрачених елементів певних граматичних категорій, наприклад: модальності, аспектуальності і категорії визначеності. Автори стверджують, що особливу увагу слід звертати на адаптації категорій часу та виду англійських дієслів, які доволі часто не мають прямих українських відповідників і тоді перекладачам потрібно виконувати додаткові синтаксичні перебудови у вихідному тексті.

Посилаючись на І. В. Шевченко та її статтю «*Синтаксичні трансформації у перекладі*» граматичні трансформації насамперед розглядаються, як невід'ємний елемент гармонізації та забезпечення досягнення максимального ступеню еквівалентності при перекладі. Авторка підкреслює, що особливе місце серед трансформацій мають англійські складнопідрядні речення, адже в межах норми сучасної української мови такі конструкції доволі часто перекладають за допомогою складносурядних або ж простих речень. Це першочерговий наслідок мовних традицій, котрі стосуються структуризації інформації та висловлення причиново-мовних зв'язків. До того, важливу роль відіграють комунікативні чинники. У контекстах художніх творів, трансформації сприяють збереженню авторського стилю, адже в таких випадках максимально точно відтворюється зміст саме через структуру речення.

Іноземні науовці, зокрема Ентоні Пім у своїй праці «*Exploring Translation Theories*» (2010), наголошує на тому, що граматичні трансформації є першочерговим інструментом для врегулювання розбіжностей у структурах двої мов. Наприклад, в англійській мові наявна велика кількість аналітичних ладів й також присутній сталий порядок слів у реченні, в той час як українська є синтетичною мовою, котрій властиві більш гнучкі синтаксичні структури.

[60] Кристіана Норд у власній науковій праці «*Text Analysis in Translation: The spread of ideas in translation. Theory*» (2005) визначила що за для презервації природнього вигляду тексту перекладач вимушений звертатися до використання граматичних трансформацій та застосовувати синтаксичні перебудови, такі як: перестановка, додавання, заміна та опущення елементів речення. Ендрю Честерман зазначає, що у певних випадках використання граматичних трансформацій є вимушеним (необхідним за для граматичної правильності перекладу), так й факультативним (застосування здійснюється лише за для стилістичної адаптації тексту.) [39] У художніх текстах останній вид трансформацій є надзвичайно важливий, адже передача стилю та атмосфери оригіналу є невід'ємною складовою добре виконаного перекладу.

Згідно з дослідженням Герасимчук Наталії Вікторівни під назвою «*Синтаксичні трансформації у процесі перекладу художніх текстів: українсько-англійський аспект.*»(2021) переклад складнопідрядних речень є чи не найбільш поширеним прикладом вживання граматичних трансформацій. Під час процесу перекладу англомовних речень на українську мову перекладач доволі часто використовує стратегію перетворення складнопідрядного речення в просте або ж складносурядне, що краще корелює із сучасними нормами української мови. Це надзвичайно принагідно у випадку перекладу творів художнього спрямування, де одним із основних завдань перекладача є збереження стилістичної виразності тексту оригіналу. Авторка також зазначає, що велика кількість граматичних трансформацій є не просто інструментом за для вдалої адаптації тексту, але вони й також сприяють уникненню надмірної ускладненості синтаксичних структур, що першочергово має негативний вплив на сприйняття тексту потенційним читачем. До того ж, авторка наголошує на тому, що, як правило, в українській мові «розбиття» складнопідрядних речень на простіші конструкції є доволі поширеним явищем, тоді як англійській мові властива більша кількість підрядних речень із численним уточненнями, зворотами тощо.

Як зазначає Роджер Белл у своїй праці «*Translation and Translating: Theory and Practice*» (1991) граматичні трансформації є одним із основних засобів у перекладу текстів художнього спрямування, адже сам процес вимагає не просто механічного перенесення значень слів із однієї мови на іншу, а й також потребує адаптації синтаксичних конструкцій відповідно до правил цільової мови. Ці адаптації також особливо актуальні, коли між цільовою мовою та оригіналу існують суттєві розбіжності, здебільшого за синтаксичними моделями та граматичними категоріями, котрі унеможливають дослівний переклад без потенційної втрати експресивного та стилістичного наповнення твору.

Посилаючись на Чередниченко О. І та його працю «*Перекладознавство: історія та сучасність*», можна зробити висновки, що використання граматичних трансформацій також необхідне за для успішної передачі прагматичних аспектів тексту. Вчений вказує на те, що трансформації відіграють особливу роль при передачі емоційної та прагматичної конотацій й суб'єктивної модальності. Доволі часто можна натрапити на випадки заміни перекладачем фрагментів граматичних конструкцій у діалогах, що слугує кращому збереженню динаміки розмови. Автор також акцентує увагу на складність передачі категорії невизначеності/невизначеності, адже в англійській мові такі конструкції, як правило, характеризуються вживанням артиклів, при перекладі на українську їхня передача потребує змін у граматичних структурах.

Синтаксична структура тексту прямо впливає на ритм і загальну динаміку тексту й тому граматичні трансформації є надійним інструментом вдалої передачі експресивності тексту оригіналу. Пасивні конструкції, котрі часто фігурують в англійських контекстах при перекладі на українську мову здебільшого трансформуються в активні, що в свою чергу дозволяє краще відтворити жвавість та загальну емотивну складову наративів. До того ж, текстах художнього спрямування використання граматичних трансформацій часто виконує подібну функцію до лексичних, а саме за для створенням

емоційного впливу, але першочергово взаємодіючи із структурою речення за для підкреслення напруженості подій.

Федорчук О. С у своїй праці *«Граматичні та стилістичні адаптації у перекладі англомовних художніх творів»* (2022) пише, що граматичні трансформації також стають при нагоді під час адаптації часових форм та модальних значень. Англійська мова має широкий запас модальних дієслів, котрі при перекладі на українську мову виражаються за допомогою описових конструкцій. Авторка також наголошує на тому, що у текстах, котрі поєднують у собі декілька жанрових стилістик одночасно, граматичним трансформаціями приділяється особлива увага. Одним із найбільш яскравих прикладів цьому можуть слугувати вірші, де за допомогою граматичних трансформацій потрібно зберегти синтаксичну структуру тексту, а в прозі римування та ритм твору оригіналу. [32]

Власне дослідження питання граматичних трансформацій та причин їх використання засвідчило про те, що попри свою головну функцію – зміну структури речення, такий тип трансформацій здатен впливати на сприйняття твору читачем. Вону можуть використовуватися й за для акцентуації стилістичних особливостей автора, узгоджують логічну складову тексту та для компенсації неіснуючих у цільовій мові граматичних категорій. Наприклад, в англійській мові є доволі поширеним вживання герундію, коли йдеться про дію без підмета, а в українській мові для досягнення подібного комунікативного ефекту може застосовуватись перебудова речення або ж додавання потенційного підмета.

Отже, граматичні трансформації є невід'ємним інструментом у процесі перекладу, тому що вони дають змогу адаптувати текст до норм цільової мови, при цьому зберігаючи його прагматичну, синтаксичну та семантичну еквівалентності. Переклад – це не простий механічний перенос інформації з однієї мови на іншу, а складний логічний та когнітивний процес, котрий вимагає стратегічних змін та рішень на рівні граматичних структур. Деякі науковці розглядають граматичні трансформації, як не просто забіс для

адаптації тексту відповідно до норм цільової мови, а й як інструмент збереження стилістичного наповнення тексту оригіналу. Не менш важливою є й роль трансформацій при відтворенні соціолінгвістичних особливостей твору, збереженні ритму та ритміки при перекладі прозових творів та зміні загальної динаміки тексту.

Крім того, слід зазначити, що використання граматичних трансформацій також може бути зумовлене культурними аспектами. Вони сприяють не лише граматичній правильності перекладу, а й покращують сприйняття тексту потенційними читачами. Тим не менш, як було засвідчено, даний тип трансформацій може бути використаним не лише для відтворення структури речення, а й для акцентуації стилю автора, компенсації неіснуючих у мові перекладу граматичних категорій або ж за для посилення логічної зв'язності тексту.

Отож, граматичні трансформації у перекладі виконують не просто технічну функцію узгодження мовних структур та частин мови, а й допомагають розкрити стилістичне та комунікативне наповнення твору, сприяючи доцільному та художньому викладу змісту тексту оригіналу.

3.2. Відмінність української та англійської граматики

Граматичні відмінності української та англійської мов є однією із ключових причин, що мають вплив на процес перекладу. Основним чинником цих розбіжностей може слугувати те, що обидві мови належать до різних мовних груп – українська до слов'янської, в той час, як англійська – до германських мов. Виходячи з цього, їхні граматичні системи та особливості суттєво відрізняються, що потребує використання перекладацьких трансформацій за для відтворення максимального рівня еквівалентності тексту.

Українській граматиці властива більш синтетична структура, яка проявляється в розгорнутій флексивній системі відміни та дієвідміни, тоді як англійська є суто аналітичною мовою, де граматичні значення здебільшого виражаються за допомогою допоміжних дієслів, прийменникових констукцій

та порядку слів у реченні. Слід зазначити, що таку відмінність особливо важливо враховувати під час перекладу, адже при перенесенні речень із однієї мови на іншу вносяться корективи до вираження підметово-присудкових зв'язків та загальна побудова речення може бути нелогічною, якщо нехтувати вище зазначеними розбіжностями.

Однією із найбільш очевидних відмінностей української та англійської граматики є категорія відмінків. В українській мові їх існує 7 та кожен із них виконує унікальні граматичні функції, в той час як в англійській відмінкова система практично не існує. Іменники мають здатність змінюватися лише за категорією числа, а відмінкові відносини виражаються лише за допомогою прийменникових конструкцій [38]

Черговою розбіжністю між українською та англійською граmaticами може бути відмінність у вираженні часу та виду дієслова. В українській мові існує розвинена система видових форм (доконаний та недоконаний вид), що дозволяє передавати тривалість або ж завершення дії із більш точним ефектом. В англійській мові за для отримання подібного ефекту слід використовувати комбінацію допоміжних слів та дієприкметників, що часто призводить до необхідності трансформацій при перекладі. [40] Наприклад англійське речення «*He has been writing a book.*» може бути передане на українську мову різними способами залежно від контексту: «*Він пише книгу.*», «*Він уже пише книгу певний час.*»

Не менш важливою різницею між англійською та українською граmaticами є порядок слів у реченні. Англійській мові властивий жорстко фіксований порядок слів (*SVO – підмет, присудок, додаток*), в той час як в українській мові він є доволі вільний завдяки флексійній системі [43.] Наприклад, в англійському реченні «*She loves him.*» не можна змінити порядок слів так, аби воно не втратило змісту, тоді як українською мовою дане речення може бути виражене водночас декількома способами («*Вона його любить.*», «*Його вона любить.*» тощо), при цьому зберігаючи зміст речення оригіналу, лише вносячи корективи безпосередньо у сам акцент речення.

Наявність артиклів в англійській мові також зумовлює чергову розбіжність між двома мовами та є черговим складним аспектом процесу перекладу. В англійській мові існують наступні артикли: «*a/an*» та «*the*» котрі вказують на функцію визначеності та невизначеності, в той час, як в українській мові категорія артикля не існує, а таку роль виконують інші граматичні функції або ж значення передається за допомогою відповідних контекстів. [50] Як вже було зазначено, дана розбіжність несе за собою чимало труднощів при перекладі, адже в таких випадках слід додавати уточнюючі конструкції або ж вносити зміни до синтаксичної структури речення для правильного відтворення, що може негативно вплинути на сприйняття кінцевого продукту аудиторією.

Не слід забувати й про те, що в українській мові доволі розвинута система дієслівного керування, тобто дієсловам властиво поєднуватись із відмінковими формами іменників, в той час як в англійській мові велика кількість конструкцій є сталими та стандартизованими через фіксований набір прийменників [41] Наприклад, «*довіряти другові*» у цьому реченні вжито давальний відмінок. При перекладі на англійську мову перетворюється на «*trust a friend*» без змін у формі слова «*friend*».

Отже, відмінності між українською та англійськими граматиками мають потужний вплив на процес, іменований перекладом. Вищезгадані розбіжності створюють передумови за для використання граматичних трансформацій, наприклад: зміна порядку слів, адаптація граматичних категорій, застосування додаткових синтаксичних конструкцій, тощо. Обачливе врахування цих відмінностей сприяє збереженню еквівалентності тексту і дозволяє здійснити природню передачу змісту тексту відповідно до норм цільової мови.

3.3. Типи граматичних трансформацій в англomовному дослідженні

Англomовна перекладознавча спільнота розглядає граматичні трансформації, як ключовий інструмент до якого звертаються науковці за для досягнення максимального рівня міжмовної еквівалентності. Такі

трансформації дозволяють адаптувати структуру і в деяких випадках зміст та комунікативну функції вихідного тексту під норми та правила цільової мови. [62] Серед англомовних дослідників, котрі вивчають та класифікують типи граматичних трансформацій варто виокремити: Пітера Ньюмарка, Мону Бейкер, Джона Кетфорда та Жана-Поля Віне з Жаном Дарбельне. Підходи вищезгаданих науковців формують базу сучасного бачення граматичних трансформацій у практиці й теорії перекладу.[59]

1. Транспозиція (Transposition) – це тип граматичної трансформації під час використання якої одна граматична мовна одиниця у мові оригіналу замінюється іншою у мові перекладу без втрати смислового посилу. Транспозиція застосовується у випадках, коли між двома мовами наявна суттєва структурна відмінність та дослівний переклад потенційно не відповідатиме нормам цільової мови. Наприклад, у реченні «*After his coming.*» Транспозиція дає змогу замінити іменник на дієслівну конструкцію – «*When he arrived.*»

Пітер Ньюмарк у своїй праці «*A Textbook of Translation*» (1988) наголошує на тому, що транспозиція є доволі складним видом трансформації й відповідно виділяє чотири наступні типи:

Перший тип – застосовується у випадках коли граматична структура в мові перекладу має суттєві розбіжності, але немає зміни граматичної категорії. Наприклад, коли відбувається зміна порядку слів у реченні.

Другий тип – зміна граматичної категорії, наприклад з іменника на дієслово. Наприклад, «*a decision*» (вибір) трансформується при перекладі на українську мову в дієслово «*обирати.*»

Третій тип – зміна граматичної категорії за якої в мові перекладу відсутній відповідник, наприклад, заміна герундія при перекладі на інфінітив, чи підрядне речення.

Четвертий тип – тип транспозиції, котрий застосовується за для досягнення стилістичної природності тексту без чіткої граматичної необхідності.

Ньюмарк також підкреслює, що транспозиція є одним із найтипівіших видів трансформацій, адже перекладач інтуїтивно здійснює вибір граматичної структури, котра на його/її власний розсуд є найбільш підходящою у даному контексті та має найбільш природне звучання у порівнянні із текстом оригіналу. Доволі частим явищем під час використання транспозиції є те, що вона не просто змінює форму дієслова, а й сприяє більш точному вираженню значень, здебільшого під час перекладу ідіоматичних виразів, художніх творів та конструкцій із потужною емотивною та стилістичною складовими.

Джон Кетфорд у своїй праці «*A Linguistic Theory of Translation*» класифікує транспозицію, як «*shift of grammatical class*» (зрушення граматичних категорій) і наголошує на її значимості в аспекті відтворення функціональної еквівалентності тексту. Автор підкреслює, що така трансформація є актуальною тоді, коли граматична категорія мови оригіналу не виконує ті ж функції у мові перекладу. Наприклад, вираз «*the management of time*» перекладний як «*управління часом.*»

Мона Бейкер у своєму дослідженні «*In Other Words: A Coursebook on Translation*» також є прибічницею ідеї того, що у багатьох випадках транспозиція виконує саме мотивативну функцію, коли мова йде саме за стилістичну складову тексту. Авторка наводить приклад, коли в англomовному варіанті використовується пасивна конструкція («*The book was written by Orwell*»), при перекладі на українську виражається за допомогою активного стану («*Оруел написав цю книгу.*»), що краще корелює із загальною динамікою української мови. [35]

У контексті перекладу оповідання «Жага до життя», виконаним М. Гіптенко та О. Донічевою були виявлені випадки вживання транспозиції перекладачами, пропоную розглянути декілька із них:

1) «*He was a bit better now, but very weak.*» – («*Йому трохи полегшало, та він був в край виснажений.*»)

У цьому випадку речення оригіналу має типову конструкцію з дієсловом-зв'язкою «*was*» прикметником на позначення стану. В

україномовному варіанті перша частина речення трансформована у форму безособового речення з дієсловом «*полегло*», що граматично відповідає нормам української мови. Тобто у цьому реченні відбувається транспозиція прикметникової конструкції на дієслівну, що є більш природнім способом вираження та краще відповідає стилю та ритму української художньої мови.

Не можна й не згадати за те, що така заміна не є механічною, а була скоєна потребою передати внутрішній стан героя на фоні загальної динаміки твору, котра підкреслює його фізичне та психологічне виснаження. Використання дієслівної форми дає змогу зробити текст більш емоційно виразним та природнім для українського читача.

2) «*The sun sank lower, and he knew he had to find firewood before darkness came.*» – («Сонце хилилось до обрію, і він розумів: треба встигнути роздобути хмиз до сутінок.»)

У цьому реченні можна спостерігати складну граматичну трансформацію, що поєднує декілька видів транспозиції. Насамперед, англomовна конструкція «*he had to find firewood*» є граматично персоніфікованою, а в україномовному варіанті ця частина трансформується у безособове речення: «*треба встигнути роздобути хмиз*». Такий тип викладу є доволі базовим для української мови, адже насамперед важливо передати не дію конкретного суб'єкта, а необхідність виконання певних дій. Це в свою чергу дає змогу краще зобразити напруження моменту, де герою не просто потрібно щось зробити, а від його подальших рішень залежать його шанси на виживання.

Тому транспозиція є надзвичайно важливим інструментом під час роботи перекладача, котрий дає змогу не просто долати розбіжності між двома мовами, а й забезпечувати ефективну стилістичну та комунікативну відповідність тексту. Це доволі базовий, але водночас гнучкий та зручний у використанні тип граматичної трансформації, котрий лежить в основі багатьох успішних перекладацьких праць.

2. Модуляція (Modulation).

Модуляція є одним із найбільш поширених видів граматичних трансформацій, котра несе за собою зміну категоризації певних понять під час процесу перекладу. Явище використання модуляції є доволі поширеним у випадках міжмовної комунікації, адже у різних мовах навіть однакові концепти можуть виражатись по-різному через розбіжності у логіко-семантичних структурах.

Як зазначає Гільєрмо Васкеса-Айора модуляція першочергово відповідає за зміну мовної репрезантації змісту таким чином, щоб перекладений текст ніс однаковий логічний посил, що і текст оригіналу та відповідов загальноприйнятим нормам і правилам цільової мови. Перекладачі часто звертаються до використання модуляції, коли кінцевий варіант тексту може здатися неприйнятним або неприродним для сприйняття, навіть якщо були уникнені граматичні помилки.

За визначенням Гільєрмо Васкеса-Айори, модуляція – це першочергово когнітивно-мовленнєвий процес, який дає змогу перекладачеві адаптувати висловлення до іншої мовної системи за допомогою зміни точки зору на семантичну структуру тексту. Автор також наголошує, що не менш важливою підставою для використання модуляції є саме культурний підтекст, адже мовлення докорінно пов'язане із ним й відповідно має суттєвий вплив на структуру висловлення. [59]

Можна зробити висновки, що модуляція є не просто результатом граматичних розбіжностей двох мов, а насамперед є сукупністю когнітивних факторів, котрі описують мовну картину світу. Автор також поділяє модуляцію на два основні типи: *Системну модуляцію*, котра виникає унаслідок колізії формальних мовних відмінностей, наприклад: «*It's not difficult.*» – «*Це легко.*» (заміна заперечення констуркцією із позитивною конотацією.) та *Культурно-обумовленну модуляцію*, що пов'язана із баченням та світосприйняттям мовної спільноти та їх особливостей, наприклад: «*Out of sight, out of mind*» може бути перекладене як «*Очі не бачать – серце не*

болить.», у цьому прикладі була здійснена адаптація ідіоматичного виразу відповідно до норм української мови.

Аналізуючи працю Джозефа Мелоуна «*The Science of Linguistics in the Art of Translation*» (1988) [48] можна також дійти до висновку, що модуляція несе за собою стратегічні зрушення під час перекладу, котрі дають змогу досягти більш вищого рівня природності та адекватності сприйняття тексту. Автор також наголошує на тому, що модуляція часто застосовується саме в художньому та публіцистичному дискурсах й локалізації контенту, де слід звертати особливу увагу на викладені у контекстах культурні реалії.

У контексті перекладу оповідання «Жага до життя», виконаним М. Гіптенко та О. Донічевою були виявлені випадки вживання модуляції перекладачами, пропоную розглянути декілька із них:

1) «*He had suffered too much and too profoundly.*» – («Він зазнав надто тяжких і глибоких мук.»)

У цьому прикладі можна прослідкувати одразу декілька взаємопов'язаних модуляцій. Зміна граматичної структури: англійське речення побудоване навколо дієслова («*he had suffered*»), тоді як в україномовному варіанті речення має іменниково-прикметникову конструкцію («зазнав мук»). Тут відбувається зсув точки вираження – з процесу на результат, що дозволяє більш детально відобразити внутрішній стан героя твору, до того ж, така трансформація відповідає стилістичним та синтаксичним нормам української мови, де зазвичай абстрактні стани передаються за допомогою іменникових конструкцій.

Не можна не наголосити й на тому, що у перекладі уточнення стану головного героя є більш експресивно насиченим («надто тяжких та глибоких мук»). У реченні оригіналу було наголошено саме на інтенсивності страждання («*too much and too profoundly.*»). Це також свідчить про використання модуляції – зміна засобу експресії, адаптація англійського емотивного вираження до українських стилістичних норм. Така

трансформація дозволяє зробити текст більш глибоким та насиченим, при цьому не виходячи за межі контекстуальної еквівалентності.

2) «*He had seen wolves before, but never had he felt them so near.*» – («Вовків він бачив і раніше, та ще ніколи не відчував їхньої присутності так близько.»)

У цьому випадку модуляцію виконує зміну синтаксичної структури та логічного акценту. У реченні оригіналу присутня інверсія («*never had he felt*»), що підсилює динаміку та напруженість ситуації у якій опинився головний герой. Перекладачі вирішили звернутися до звичного порядку слів, що відповідає нормам української мови. Предмет фокусу у реченні також було зміщено – з емоційного сприйняття ситуації на факт приближення загрози (вовків.) До того ж, українське речення є більш стилістично насиченим, адже перекладачі додають «*ще ніколи*», підсилюючи драматизм моменту. Тобто у даному випадку модуляція не лише адаптує граматичну структуру, а й допомагає зберегти емотивну конотацію, закладену автором.

Назагал, модуляція є дуже корисним інструментом в контексті процесу перекладу, адже вона дає змогу уникати синтетичного звучання тексту та розбіжностей між граматично правильною, але неорганічною конструкцією та більш природною варіацією перекладу.

3. Імплікація (Implication)

Імплікація є одним із основних типів граматичних трансформацій, що застосовуються під час процесу перекладу. Вона передає виключення певних мовних елементів у контексті без потенційної втрати змісту. Даний тип трансформації забезпечує природність та економічність тексту в контексті цільової мови, даючи змогу уникати надмірної деталізації. Імплікацію часто використовують за для адаптації тексту до мовних норм перекладу, здебільшого, коли інформація із контексту оригіналу є зрозумілою та не потребує додаткового вираження.

За визначенням Ендрю Честермана, сформульованим у його праці імплікація є зворотнім процесом до експлікації, адже вона несе за собою

зменшення кількості мовних одиниць, котрі не несуть особливої смислової цінності та можуть бути виключені із контексту без порушення змісту.

Ендрю Честерман у своїй науковій студії «*Memes of Translation: The spread of ideas in translation theory.*» (2016) [39] формулює думку, що імплікація є одним із ключових інструментів під час процесу перекладу, адже вона дає змогу скоротити текст без особливої втрати змісту чи смислового посилю. Автор також зазначає, що в англійській мові переважають більш стислі конструкції із економним викладом, в той час як деякі мови, включаючи українську тяжіють більше до розгорнутих конструкцій. Наприклад, англійське речення «*He is a doctor.*» Може бути перекладене на українську без допоміжного дієслова «*бути*» (в його різних особових та часових формах) – «Він лікар.»

Українська лінгвістка Олена Малинівська підкреслює, що імплікація є дієвим інструментом за для уникнення тавтології та зайвого дублювання інформації у тексті, що в свою чергу сприяє текстовій когерентності. [Лінгвістичні аспекти перекладу; 2010.] Авторка наводить приклад того, як в англійському контексті може бути використану деталізовану конструкцію, тоді як в українському вона може бути опущена: «*He shrugged his shoulders.*» («Він знизав плечима.»)

У вищезазначеному дослідженні авторка також виділяє 3 основні типи імплікації:

1) Семантична імплікація. Відбувається коли певний елемент мови оригіналу є зайвим, оскільки він ніяким чином не впливає на смисловий посил контексту. Наприклад: «*She nodded her head.*» – «Вона кивнула.» (у цьому випадку слово «*head*» є зайвим, адже в українській мові слово «*кинула*» й так несе за собою рух головою.)

2) Граматична імплікація. Застосовується у випадках, коли існують суттєві розбіжності у граматичних системах двох мов та деякі елементи контексту можуть бути спрощені. Наприклад: «*If he had seen her, he would have*

helped.», може бути перекладене на українську мову, як: «Якби він її побачив, то допоміг би.», аби уникнути надмірного повторення допоміжних дієслів.

3) Стилiстична iмплiкацiя. Використовується, коли вже перекладений варіант тексту потребує лаконічності для більш високого рівня відповідності нормам цільової мови й кращого загального сприйняття тексту. Наприклад, при перекладі англomовних текстів юридичного спрямування можна часто натрапити на вираз «*null and void*», котрий в українському варіанті може бути звужений до «недійсний», така трансформація зумовлена тим, що в оригінальному вислові обидва слова мають однаковий зміст.

У контексті перекладу оповідання «Жага до життя», виконаним М. Гіптенко та О. Донічевою були виявлені випадки вживання імплікації перекладачами, пропоную розглянути декілька із них:

1) «*He had no blanket, nothing but his clothes.*» – («Окрім одержі, він нічого не мав.»)

У цьому прикладі перекладачі опустили зайву деталізацію. Англійське речення містить уточнення «*no blanket*» та «*nothing but his clothes*», тобто подвійне заперечення. Перекладачі реалізували імплікацію за допомогою узагальнення: «одержа» – єдиний залишений предмет цього речення без конкретизації того, що саме було відсутнє. Це доволі звичне явище при перекладі на українську мову, адже лаконічність та стилістична складова доволі часто домінують над буквальною відповідністю.

2) «*He didn't complain. There was nothing to complain about.*» – («Він не скаржився – не на що було.»)

Це черговий приклад імплікації, де друга частина англomовного речення містить розгорнуті твердження, тоді як українськомовний варіант тяжіє до еліптичної, синтаксично згорнутої конструкції. «Не на що було» – це приклад синтаксичної імплікації, де було опущено одну із граматичних ланок, аде від цього речення не втратило змісту, а лише набуло природності. Такий підхід корелює із ритмом та логікою українського художнього висловлення.

Назагал, імплікація слугує не просто засобом за для економії мовних засобів у тексті, а й сприяє підвищенню рівня його природності та сприйняття. Вона дає змогу ефективно досягти стилістичну адекватність, що є найдзвичайно важливим аспектом в контексті міжмовної комунікації.

4. Експлікація (Explication)

Експлікація – це вид граматичної трансформації, котрий передбачає інкорпорування додаткових мовних елементів у переклад з метою перетворення не зовсім помітного фрагменту тексту на більш явний у готовому варіанті (є оберненим процесом до імплікації.) Цей процес, як правило, юазується на усвідомлених рішеннях та стратегіях перекладача, адже він спрямований на покращення ясності, точності та презервації функціональності тексту оригіналу. [44]

Чимало вчених лінгвістів займалися вивченням проблеми експлікації при перекладі, одним із них є Кінга Клауді, у своїй праці «*The asymmetry hypothesis: Testing the asymmetric relationship between explication and implication.*» [44] Авторка вводить поняття «універсал експлікації» – тенденцію розгортання перекладачами інформації, котра є доволі стислою у тексті оригіналу. Це явище є релевантим, як при перекладі з англійської мови на українську, так і навпаки, здебільшого у випадках, коли мова на яку здійснюється переклад вимагає більш детального роз'яснення граматичних або ж культурних елементів.

Лінгвістка також наголошує на тому, що експлікація є незамінним інструментом у випадках перекладу між мовами із різними рівнями контекстуального розуміння. Авторка пише, що англійська мова часто залишає певні іменники неозначеними, покладаючись на особисте сприйняття їх читачем, тоді як в українській мові в подібних випадках часто використовуються уточнення. Наприклад, речення «*She called her.*» Може бути перекладене, як «*Вона зателефонувала своїй подрузі.*», хоч в реченні оригіналу особа жіночої статі є неозначеною, розуміння цього впливає із попередніх контекстів.

Віктор Бехер розрізняє чотири основні види експлікації, кожен із яких відповідальний за певний механізм відтворення інформації [36]:

1. Граматична експлікація. Передбачає введення граматичних одиниць, котрі необхідні для повного вираження значень у цільовій мові. Наприклад, додавання артиклів, займенників, сполучників та допоміжних дієслів, котрі були опущені в мові оригіналу. «*Let's go!*» – «*Давай підемо!*» (введення допоміжного слова «давай»)

2. Лексична експлікація – вводить тлумачення окремих слів у описові фрази із додатковими поясненнями. Наприклад, «*crisis*» – «*економічна криза*». Також лексична експлікація часто застосовується по відношенню до культурно маркованих понять.

3. Когнітивна експлікація – це процес додавання інформації, котра робить конструкції із вираженою логічною або ж культурною конотаціями більш зрозумілими для потенційного читача. Зазвичай при використанні когнітивної експлікації перекладачі надають коротке пояснення історичного або географічного термінів, які є звичними для аудиторії оригіналу, але можуть здатися чужими для цільової. Наприклад, «*He crossed the Potomac.*» – «*Він переплив річку Потомак, що протікає у США біля Вашингтона.*»

4. Синтаксична експлікація – включає в себе перебудову простих речень або нестійких конструкцій у більш розгорнуті речення, які краще передають значення. Наприклад, «*Coming?*» – «*Ти йдеш зі мною?*». У даному випадку відбувається розгортання структури, котра в оригіналу несе, закладений в неї смисл лише за допомогою інтонації.

У контексті перекладу оповідання «Жага до життя», виконаним М. Гіптенко та О. Донічевою були виявлені випадки вживання модуляції перекладачами, пропоную розглянути декілька із них:

1) «*He stumbled forward, fell, and again staggered to his feet*» – («*Він пошкитильгав уперед, упав, а потім, похитуючись, знову підвівся.*»)

У реченні оригіналу дії передано стисло, із високим темпом, що підкреслює динаміку подій. Український варіант вдається до експлікації –

додано дієприслівник «*похитуючись*», котрий не має прямого відповідника в англійському реченні, але дає змогу краще зрозуміти фізичний стан персонажа. Це уточнення сприяє кращому уявленню читача та робить події твору більш деталізованими.

2) «*He was starving.*» – («Голод вимотував його, він ледве тримався на ногах.»)

У даному реченні короткий англійський вираз замінено на розгорнуту конструкцію із двома частинами. Це доволі типова лексико-семантична експлікація, за якої слово «*starving*» не просто слугує за для пояснення фізіологічної потреби, а й розкриває також емоційні наслідки життя у складних умовах дикої природи. Така трансформація дає змогу більш точно передати внутрішній стан персонажа та зробити його ближчим та зрозумілішим для цільової аудиторії.

В англomовній теорії перекладознавства граматичні трансформації насамперед виступають засобами досягнення міжмовної еквівалентності, адаптації синтаксичних структур та відповідають за збереження функціонального та стилістичного функціоналу тексту оригіналу. У працях дослідників – Пітера Ньюмарка, Віктора Бехера, Кінгі Клауді, Ендрю Честермана, Мони Бейкер та інших, можна чітко прослідкувати системну типологію трансформацій, котра охоплює різноманітні функції: транспозицію, модуляцію, експлікацію та імплікацію. Слід також згадати про граматичні та синтаксичні перестановки, адаптації мовних картин світу, категоріальні зміни тощо.

Транспозиція забезпечує гнучкість у процесі перекладу, даючи можливість адаптувати частини тексту відповідно до норм та правил цільової мови. Вона є настільки поширеним та універсальним типом граматичної трансформації, що доволі часто застосовується інтуїтивно. Модуляція у свою чергу допомагає трансформувати спосіб вираження і змінює перспективу тексту, що є важливим аспектом при збереженні стилістичного та емотивного наповнення твору оригіналу. Використання цього типу трансформації є

особливо актуальним у випадках перекладу художньої літератури, чи творів публіцистичного спрямування, адже у них велику роль відіграє не лише зміст, а й форма висловлення. Експлікація дає змогу перекладачеві зробити акцент на неочевидних або ж імпліцитних елементах, що в свою чергу допомагає зберігати логічну зв'язність, зокрема під час перекладу професійних текстів, здебільшого юридичного, технічного та історичного спрямувань. Імплікація, навпаки, допомагає «розвантажити» текст та зробити його більш природним для сприйняття, опускаючи елементи, котрі не несуть жодної смислової цінності або ж надмірні повторення. Застосування імплікації першочергово сприяє лаконічності та елегантності вислову, також маючи позитивний ефект на ритмічну складову тексту.

Висновки до Розділу 3

Усі розглянуті типи граматичних трансформацій виконують не лише структурну, а й комунікативну стилістичну та прагматичну функції. Вони дають змогу адаптувати текст не просто з формального боку, а й відповідно до чинних норм та правил цільової мови, жанрових особливостей чи очікувань потенційної аудиторії.

Граматичні трансформації, описані в англomовному перекладознавстві є засадами для формування стратегій міжмовної редакції та комунікації, також можуть слугувати засадами для локалізації текстів, що робить їх надзвичайно актуальними та практичними у сучасній перекладській практиці.

Отже, типи граматичних трансформацій в англomовному дослідженні є не лише важливою теоретичною концепцією для опису перекладацького процесу, а й інструментом-орієнтиром для практичної діяльності перекладача, що прагне тримати баланс між природністю викладу тексту та його точністю у порівнянні із текстом оригіналу. Їх використання є маркером високого рівня володіння міжмовною комунікацією, перекладацькою сенсориною та культурною обізнанністю.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Оповідання Джека Лондона «Жага до життя» є яскравим прикладом твору із високим рівнем виразності та художнього стилю, що в свою чергу потребує від перекладача професійного рівня володіння, як лексичними так і граматичними трансформаціями. Завдяки детальному опису елементів природи, персонажів, їх буття, динамічному розвитку подій та великій кількості конструкцій із вираженою емоційною конотацією перед перекладачами стоїть складне завдання – адаптувати граматичні структури так, аби вони зберігали стилістичне, емотивне та змістове наповнення оригіналу. Також загальний аналіз тексту оповідання допоміг зробити низку важливих висновків.

Теоретичний аналіз перекладацьких трансформацій роману допоміг виявити фундаментальні засади на яких базується сучасне мовознавство. Огляд наукових праць на котрі були здійснені посилання в процесі написання роботи дозволив з'ясувати, що переклад не є машинальним процесом відтворення змісту тексту іншою мовою, а комплексним когнітивним процесом, під час якого враховуються культурні та мовні особливості.

Найбільш важливими категоріями в сучасному перекладознавстві виступають – еквівалентність та адекватність, котрі не зважаючи на виконання подібної ролі в процесі перекладу, націлені на зовсім різні параметри тексту. Еквівалентність відповідає за співвіднесення змістових одиниць тексту перекладу та оригіналу, в той час як адекватність націлена на максимально точну передачу експресивної та стилістичної складових тексту оригіналу. Слід зазначити, що в процесі роботи із текстом було виявлено, що існує безліч підходів до класифікації перекладацьких трансформацій, запропонованих різними вченими-лінгвістами. Дані підходи варіюються від традиційної типології до контекстуально-прагматичних моделей, що в черговий раз вказує на складність процесу перекладу та потребу диференційованого підходу до кожної дії чи рішення перекладача.

Практичний аналіз лексичних трансформацій, здійснених на матеріалі оповідання Джека Лондона «Жага до життя», показав тенденції та закономірності під час відтворення лексичних одиниць. Під час роботи із лексичними трансформаціями було з'ясовано, що вони є найчастотнішими серед усіх інших видів трансформацій, адже лексика є найбільш динамічною складовою мовної системи та зазнає найбільших змін під час міжмовної інтерференції. Здебільшого застосування лексичних трансформацій перекладачем властиве саме для випадків, коли неможливо відтворити певний фрагмент тексту через відсутність лексичного еквіваленту у вихідній мові, це також може стосуватися випадків, коли слово або словосполучення є культурно специфічним або особливості вживання певної мовної одиниці є суто прагматичними.

Здійснено зіставлення оригінального англomовного контексту твору із українським перекладом та було виявлено, що найбільш уживаними лексичними трансформаціями були: конкретизація, генералізація, модуляція та лексична заміна.

Чимало випадків застосування трансформацій мали на меті суто прагматичну інтенцію, таку як досягнення бажаного стилістичного ефекту або передача авторського посилу. Адаптація культурно специфічних елементів була доволі частим викликом, адже беручи до уваги локацію та час подій, які відбуваються в оповіданні, наявна низка іншомовних та іншokультурних термінів, архаїзмів та історизмів, котрі могли б бути незрозумілим для сучасного українського читача без додаткового пояснення, чи лексичних змін. До того ж, було доведено, що перекладачі тяжіють до встановлення того ж рівня стилістичної однорідності та експресивності мови, котрий був першочергово закладений Лондоном, що примушує перекладача виконувати не лише лексичні, а й стилістичні трансформації.

Аналіз граматичних трансформацій, застосованих під час перекладу англomовного художнього тексту довів їхню системну й функціонально вмотивовану природу. Граматичні трансформації в межах дослідження

розглядалися суто, як інструмент, котрий дає змогу досягти граматичну коректність, стилістичну відповідність тексту та його природність. Було проаналізовано заміни граматичних категорій. Такі заміни, як правило, зумовлено міжмовною невідповідністю. Наприклад, в залежності від контексту, англійська пасивна конструкція буде вимагати активної в україномовному варіанті та навпаки. Також зміна часу дієслова доволі часто схиляє перекладачів до повної адаптації часової системи контексту. Більше того, граматичні трансформації доволі часто виконують прийом компенсації, а саме у випадках коли неможливо вберегти всі граматичні моменти тексту оригіналу. У таких випадках перекладачі компенсують втрату одних граматичних елементів іншими, зберігаючи при цьому експресивне навантаження та комунікативну спрямованість висловлення.

Були виявлені як суб'єктивні, так й об'єктивні причини вживання перекладацьких трансформацій. До об'єктивних належать: розбіжності між українською та англійською мовами, відмінності у граматичних, лексичних та стилістичних структурах. До суб'єктивних відносяться: компетентність перекладача, його стиль, індивідуальна інтерпретація тощо.

На матеріалі оповідання Джека Лондона «Жага до життя» було доведено, що використання перекладацьких трансформацій – це не лише технічна необхідність, а й прояв творчої складової перекладача, котрий намагається віднайти золоту середину між точністю передачі змісту та презервацією емотивного та експресивного наповнення оригіналу.

Отже, перекладацькі трансформації – є невід'ємним елементом художнього перекладу, котрий допомагає встановити стилістичну, комунікативну та експресивну відповідності перекладеного та оригінального текстів. Їхнє вивчення не просто сприяє покращеному розумінню механізмів процесу іменованого перекладом, а й виробленню оптимальних перекладацьких стратегій та поліпшенню творчого потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко І. Проблематика лексичних трансформацій у художньому перекладі. 2018.
2. Балахтар Т. М. Еквівалентність та адекватність у перекладі // Проблеми сучасного перекладознавства : матеріали наукової конференції. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. 178 с.
3. Білозерська Л., Возненко Н., Радецька С. Термінологія та переклад : навч. посіб. для студ. філол. напрямку підготовки. Вінниця : б. в., 2010. 231 с.
4. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу : курс лекцій : навч. посіб. для студентів перекладацьких відділень. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
5. Висоцька Т. М. Актуальні проблеми перекладознавства : конспект лекцій. Дніпропетровськ : ДВНЗ «НГУ», 2014. 15 с.
6. Воробйова М. В. Порівняльна стилістика : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 99 с.
7. Еквівалентність та її аспекти в теорії перекладу // Вестник Одесского национального университета имени И. И. Мечникова. Серия : Филология. 2019. № 38, ч. 1. Одесса : ОНУ им. И. И. Мечникова. С. 46–52.
8. Віне Ж.-П., Дарбельне Ж. Порівняльна стилістика французької та англійської мов : методологія перекладу. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing, 1995.
9. Гальцова Н. І. Теорія та практика художнього перекладу. Київ : Наукова думка, 2020. С. 80–103.
10. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
11. Коваленко О. Культурні реалії у перекладі англійської художньої літератури на українську. 2020.
12. Коломієць Л. В. Текст як об'єкт перекладацької діяльності. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 248 с.

13. Комісаренко О. М. Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти). Київ : Видавничий дім «КМ Академія», 2003. 120 с.
14. Комісаров В. Н. Современное переводоведение. М. : ЭТС, 2001. 302 с.
15. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова книга, 2003. 448 с.
16. Куцевол О. М. Граматичні аспекти перекладу. Львівська наукова бібліотека, 2010.
17. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту : навч. посіб. для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання. Київ : Ленвіт, 2006. 157 с.
18. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.
19. Переклад англomовної юридичної літератури. Вінниця : Нова Книга, 2006. 656 с.
20. Остапенко С. А. Компаративний аналіз застосування граматичних трансформацій в українських перекладах роману Г. Веллса «Машина часу» // Особливості художнього перекладу : граматичний аспект : монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2018. С. 83–99. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1372/1/Revutska_mono_20_12_2018.pdf
21. Подвойська О. В. Перекладацькі трансформації у процесі редагування перекладу // Науковий вісник Херсонського державного університету. Херсон : б. в., 2010. С. 1–4.
22. Радчук В. Перекладацький метод Миколи Лукаша // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. : Філологічні науки. 2010. Вип. 89 (1). С. 103–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzs_2010_89%281%29__25
23. Ребрій О. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних

мов. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 116 с. URL: <http://foreignlanguages.karazin.ua/resources/df8048d597ab4174434ed96e9c8ee59b.pdf>

24. Ребрій О. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.

25. Савіна Ю. О. Особливості сприйняття англomовного гумору як проблема перекладознавства // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2019. № 38, т. 1. С. 161–164. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v38/part_1/42.pdf

26. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.

27. Смоляна Т. А. Компенсація та антонімічний переклад як засоби передачі комунікативної та стилістичної рівнозначності різномовних художніх та нехудожніх текстів // Лінгвістика. 2009. № 10. С. 290–294.

28. Солодка А. К. Переклад як акт полілінгвальної комунікації // Культурнодетерміновані фактори у практиці перекладу : монографія. Миколаїв : ФОП Швець В. М., 2017. С. 12–23.

29. Сопилук Н. М. Переклад як особливий вид міжмовної та міжкультурної комунікації // Філологічні трактати. 2010. Т. 2, № 3. С. 199–203.

30. Струк І. В. Векторність перекладацьких стратегій // Issues of modern philology in the context of the interaction of languages and cultures. Venice (Italy) : Baltia Publishing, 2019. С. 161–165. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/50987>

31. Татаренко О. М. Проблеми перекладацьких трансформацій у перекладі творів американської літератури // Мова і культура. 2020. № 5. С. 30–38.

32. Федорчук О. С. Граматичні та стилістичні адаптації у перекладі англomовних художніх творів. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2022. 212 с.

33. Хоменко І. В. Актуальні питання перекладознавства. Київ : Видавничий дім «КМ Академія», 2005. 176 с.

34. Шевченко І. В. Лінгвістичні трансформації в перекладі художніх текстів. Київ : Вид-во КНУ, 2017. 96 с.
35. Baker M. *In Other Words : A Coursebook on Translation*. London : Routledge, 1992. 304 p.
36. Bassnett S. *Translation Studies*. 3rd ed. London ; New York : Routledge, 2002. 176 p.
37. Becher V. Abandoning the notion of “translation-inherent” explicitation : Against a dogma of translation studies // *Across Languages and Cultures*. 2010. Vol. 11, № 1. P. 1–28.
38. Berman A. *L'épreuve de l'étranger : Culture et traduction dans l'Allemagne romantique*. Paris : Gallimard, 1984. 311 s.
39. Blake B. J. *A Grammar of English*. Basingstoke : Palgrave, 2001. 272 p.
40. Catford J. C. *A Linguistic Theory of Translation : An Essay in Applied Linguistics*. London : Oxford University Press, 1965. 103 p.
41. Chesterman A. *Memes of Translation : The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1997. 219 p.
42. Comrie B. *Aspect : An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems*. Cambridge : Cambridge University Press, 1976. 142 p.
43. Fillmore Ch. J. *Frame Semantics* // *The Linguistic Society of Korea (eds.). Linguistics in the Morning Calm*. Seoul : Hanshin, 1982. P. 111–137.
44. Gadamer H.-G. *Wahrheit und Methode*. Tübingen : Mohr Siebeck, 1960.
45. Givón T. (ed.). *Topic Continuity in Discourse : A Quantitative Cross-Language Study*. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1983. 680 p.
46. Hatim B., Mason I. *Discourse and the Translator*. London ; New York : Longman, 1990. 258 s.
47. Jakobson R. *On Linguistic Aspects of Translation* // Brower R. A. (ed.). *On Translation*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1959. P. 232–239.
48. Klaudy K. *The Asymmetry Hypothesis : Testing the Asymmetric Relationship between Explicitations and Implications*. Paper presented at the Third

International Congress of the European Society for Translation Studies. Copenhagen, 30 August – 1 September 2001.

49. Koller W. Equivalence in Translation Theory // Chesterman A. (ed.). Readings in Translation Theory. Helsinki : Oy Finn Lectura Ab, 1989. P. 99–104.

50. Vans L. Jack London's Translations : A Study of Cultural Transfer. [Без вихідних даних].

51. Lyons J. Linguistic Semantics : An Introduction. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 376 p.

52. Malone J. L. The Science of Linguistics in the Art of Translation : Some Tools from Linguistics for the Analysis and Practice of Translation. Albany, N.Y. : State University of New York Press, 1988. 241 p.

53. Munday J. Introducing Translation Studies : Theories and Applications. London ; New York : Routledge, 2022.

54. Newmark P. A Textbook of Translation. London : Prentice Hall, 1988.

55. Nida E. Toward a Science of Translating : With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating. Leiden : Brill, 1964.

56. Nida E., Taber Ch. The Theory and Practice of Translation. Leiden : Brill, 1969. P. 69–102.

57. Nord C. Text Analysis in Translation : Theory, Methodology, and Didactic Application. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2005. 240 p.

58. Pizer D. Jack London : The Problem of Form // The Cambridge Companion to American Realism and Naturalism : Howells to London. Cambridge : Cambridge University Press, 1995.

59. Pym A. Exploring Translation Theories. 2nd ed. London ; New York : Routledge, 2010. P. 82–96.

60. Reiss K. Type, Kind and Individuality of Text : Decision Making in Translation // Schopp F. (ed.). Translation : Theory and Practice, Tensions and Interdependence. Leiden : Brill, 1981. 256 p.

61. Reiss K., Vermeer H. J. Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie. Tübingen : Niemeyer, 1984.

62. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation // Brower R. A. (ed.). On Translation. Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1959; New York : Oxford University Press, 1966. P. 232–239.

63. Snell-Hornby M. Translation Studies : An Integrated Approach. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1988.

64. Ázquez-Ayora G. Introducción a la Traductología : Curso básico de traducción. Washington, D.C. : Georgetown University Press, 1977. 488 p.

65. Venuti L. The Translator's Invisibility : A History of Translation. London : Routledge, 1995. 196 p.

66. Vinay J.-P., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English : A Methodology for Translation. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1995. 359 p.

67. Walker F. Jack London and the Klondike : The Genesis of an American Writer. Stanford : Stanford University Press, 2002.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. Джек Лондон. Жага до життя / пер. М. Гіптенко, О. Донічевої. Київ : Велмайт, 2015. 412 с.

2. London, J. Love of Life. In: Love of Life and Other Stories. New York : Macmillan and Co. edition, 2007. [eBook #710].